

HRA JAKO STEREOTYP CHOVÁNÍ DĚTÍ V ŠESTÉ TRÍDĚ

Dana Bittnerová

OBSAH

ÚVOD

SPOLEČENSKÁ SITUACE V DĚTSKÉ SKUPINĚ

PROMĚNA HERNÍHO REPERTOÁRU

Hry se pevným scénářem – tradiční formalizované hry

Hry s pevným scénářem – originální hry

Hry inspirované kulturním vzorem

Spontánní hry

HERNÍ AKTIVITY JAKO FORMA KOMUNIKACE

Role ve hře jako výraz společenské pozice

PŘEHLED HERNÍCH AKTIVIT V ŠESTÉ TRÍDĚ

ZÁVĚREM

ÚVOD

Problematika hry zůstala ústředním tématem mého výzkumu i v šesté třídě. Tematicky tak navazují na své předchozí poznatky v oblasti herního repertoáru dětí a na analýzy funkce herních aktivit v komunikaci dětí na prvním stupni ZŠ.

V tomto kontextu, v kontextu longitudinálního výzkumu si tedy v první řadě kladu otázku vývoje herního repertoáru. Kladu si za cíl zjistit a ozřejmit k jakým zásadním proměnám v herním repertoáru dochází s dospíváním dětí.

Ovšem není to pouze nabídka aktuálních her, která se proměňuje se zvyšujícím se věkem dětí. Lze předpokládat, že se změnou repertoáru dětských her, nebo jinak her hraných dětmi v určitém období, půjde ruku v ruce i změna v zacházení či využívání her v komunikaci dětí. Nelze sice předpokládat, že by se zásadně změnila komunikační, společenské cíle, které jsou prostřednictvím her dosahovány. Je však velice pravděpodobné, že nové formy her, nebo alespoň jiná skladba her v herním repertoáru, vytvoří nová pravidla, nové algoritmy komunikace skrze hry.

Nosnými otázkami této výzkumné zprávy se tedy stane: 1. otázka proměny skladby herního repertoáru; 2. otázka vnitřního významu herních situací pro společenskou hierarchii dětské skupiny a tedy využívání analogických herních situací pro vyjádření společensky adekvátního, vědomého postoje ke členovi skupiny, popřípadě k části skupiny; 3. otázka stereotypů chování (stereotypnosti reakcí) v komunikaci dětí, stereotypů, které vycházejí (geneticky souvisejí) z herních akcí.

Své analýzy opírám o empirická data, která jsem získala v průběhu terénního výzkumu. Základními metodami výzkumu se stalo zúčastněné pozorování a položený rozhovor. Svůj pobyt v terénu jsem využila i pro sběr artefaktů – tvorby dětí, která souvisela s přípravou a realizací hry (např. herní plány, časopis Quiz, tajné písmo, kreslené hádanky atd.).

Sledovanou dětskou skupinou se jako v předchozích letech stala vybraná třída v ZŠ Modrá v Praze, která ve školním roce 1999/2000 postoupila již do šestého ročníku. Výzkum ve zvolené třídě probíhal pravidelně. Pravidelnost spočívala v dopoledním pobytu ve třídě po dobu vyučovacích hodin a přestávek, a to pokud možno každý týden (návštěva se nemohla uskutečnit v době prázdnin, školy v přírodě).

Uvědomuji si, že získaný materiál není vyčerpávající. Zachycuje herní aktivity jednoho dne z týdne. Ovšem i přesto lze tyto pravidelné sběry dat pokládat za reprezentativní a průkazné pro analýzy a pro formulování případných závěrů.

SPOLEČENSKÁ SITUACE V DĚTSKÉ SKUPINĚ

Ve školním roce 1999/2000 postoupily děti vybrané dětské skupiny – třídy do šestého ročníku základní školy. Dětská skupina však nezůstala beze změny. Třídu opustilo několik žáků (dívka Kristýna, chlapci Ondřej, Pepa a Honza). Z původní páté třídy do třídy šesté přešlo osm dívek a deset chlapců. V průběhu prvního pololetí pak početní ztrátu vyrovnal příchod pěti chlapců. Dětská skupina v šesté třídě tedy čítala 23 členů.

Společenský základ dětské skupiny (třídy) tedy tvořilo osmnáct dětí, z nichž by se o šestnácti z nich dalo hovořit jako o „starousedlících“. Těchto šestnáct dětí (sedm dívek a devět chlapců) tvořilo společnost dětské skupiny již od druhé třídy.¹ Za dobu čtyř až pěti let si do jisté míry ověřily svoje společenské možnosti v dětské skupině a našly si nebo se smířily se svým postavením ve skupině. Přestože nelze tvrdit, že by společenská hierarchie této dětské skupiny (za poslední tři roky) byla stabilní. Je ovšem významné si uvědomit, že změny v pozicích byly spíše rošádami mezi velmi a trochu méně oblíbenými či naopak velmi a méně neoblíbenými. Nezaznamenala jsem tedy ani raketový vzestup ani absolutní pád, spíše restrukturalizaci v poli společensky úspěšných a v poli společensky méně úspěšných..

Nejuznávanějším mezi chlapci byl Fanda, jeden z největších a školně nejúspěšnějších žáků třídy. Jemu nejbližší stál Míťa, chlapec školně úspěšný, klidný, nekonfliktní, který svoji autoritu posiloval spíše distancí od prestižních zápoleních svých spolužáků (předseda třídní samosprávy). K „jádro“ chlapecké části třídy patřil ještě Slávek, fyzicky atraktivní, školně průměrný a sportovně nadaný chlapec; a Luděk, jehož maminka se podílela na jeho moderním image, školně spíše podprůměrný. V blízkosti tohoto „jádra“ se pak pohyboval těžkopádný Vráťa, který za účast na aktivitách této čtveřice platil svojí marginalizací.

Další čtyři „starousedlí“ chlapci různě přistupovali či se vzdalovali „jádro“ chlapecké části třídy. Bořek byl všeobecně uznáván jako fyzicky nejsilnější kluk třídy. Tato fyzická převaha mu zajišťoval společenskou nedotknutelnost, ovšem na druhé straně mu negarantovala podíl na vedení třídy. Nestačila, aby získal autoritu vůdce. Také Pepík nepatřil k chlapcům, kteří by se chtěli autoritě podřizovat, a stejně jako Bořek se nedokázal prosadit jako vůdce (byl malého vzrůstu a nebyl příliš laskavý). Světem sám pro sebe byl Vilém. Jeho inteligence ho často tak zaměstnala, že nepotřeboval okolí. Přesto to byl právě on, který prostřednictvím hry dokázal Bořka a Pepíka získat, aby vytvořily relativně stabilní chlapeckou skupinu ve třídě. Posledním „starousedlíkem“ byl Martin. Jeho problém spočíval v tom, že chtěl za každou cenu někam patřit, mít kamarády. Neschopnost rozhodnout se, zda bude adorovat Fandovi, nebo skupince kolem Viléma, a s tím spojené podlézání a bonzování, ho vytlačovala na samý okraj chlapecké skupiny starousedlíků. Výsada starousedlictví mu sice po určitou dobu získávala respekt u „nováčků“. Ale i ti po určité době zjistili, že se jim skrze kamarádství s Martinem nepodaří zaujmout lepší společenské postavení, a že je jim po této stránce ve svém outsiderovství roven.

Mezi chlapce, kteří postoupily z původní páté třídy, patřil ještě Tomi. Ten ovšem sám se ještě ke starousedlým neřadil. Po celou čtvrtou a pátou třídu si udržoval manifestovanou distanc od aktivit svých nových spolužáků. Tato strategie mu na jedné straně přinášela společenskou izolovanost, na straně druhé mu ovšem zajišťovala do jisté míry společenský

---

¹ Dětskou skupinu jsem začala sledovat až ve druhé třídě.

respekt.² Až v páté třídě na konci školního roku dokázal Tomi překonat svůj hlásaný negativistický postoj a začal se opatrně zapojovat do dění ve třídě a aktivně budovat svoji pozici. V šesté třídě, kdy zahajoval třetí rok svého členství ve skupině, s ohledem na své ambice soustavně pracoval na prohloubení vazeb se spolužáky ve třídě. Konkrétně usiloval o členství ve Fandově skupině. Logicky se ucházel i o přízeň Fandy. Nemohl uspět či prostě pouze neuspěl. Tomi si snad i proto různými činy zavazoval Ludka. Přestože se Luděk, této vazbě bránil a vzhlížel k Fandovi, obdobně jako Tomi, ke konci školního roku šesté třídy oba již vážalo přátelství. Toto přátelství v dané chvíli legitimizovalo Tomiho přítomnost v „jádru“ chlapecké skupiny.

Chlapeckou část třídy vyjma starousedlíků tvořila i pětice chlapců, kteří postupně přicházeli v průběhu září 1999 až ledna 2000. Všichni se v okamžiku příchodu stali z hlediska rozložení společenských pozic neutrálními, neviděnými osobami ve společnosti dětské skupiny. Záleželo na nich jak se prosadí a jak se zařadí, integrují. Snad sociálně neadaptabilnější se jevil Kryštof. Ovšem jeho razantní útok, který napřel v boji o prestižní pozici v chlapecké skupině, vyvolal silnou opozici u starousedlíků. Kryštof se však nevzdával a opakovaně se pokoušel vstoupit mezi elitu. V době odmítnutí se kamarádil s druhým nováčkem: Martin. Vojta se ovšem choval naprosto odlišně než kašpárek Kryštof. Byl neústupný, nepoddajný, vzdorovitý – ve třídě neoblíbený.

Podivnou pozici zaujal i Olle. Chlapce udivoval svými obscénními vtipy, průpověďmi a narážkami. V zásadě se však pohyboval pouze ve společnosti nováčků. Naopak do společnosti starousedlíků měl zájem proniknout Pája. I s ohledem na školní výkon nechtěl zůstat upozadněn. Svoji cestu hledal formou provokací, slovních výpadů. Ty bez vnímané chlapcovy autority pak byly pro ostatní neakceptovatelné. Pája se tak musel smířit s přátelstvím klidného a nekonfliktního Karla. Paradoxně pro Pāju byl nakonec Karel nejlépe přijímán starousedlími chlapci. I když jej nepřibírali do svých aktivit (on se do nich nehlásil), nestával se terčem posměchu (masakru).

Dívčí část třídy byla daleko méně polaritní alespoň ve svých projevech. Dívky nebyly rozděleny do skupinek, svůj společenský život, či své vztahy organizovali do kamarádkových dvojic. Tyto dvojice pak byly, i s ohledem na nabídku, stabilní.

Skupinu dívek vedla Gita, i když její kamarádka Kiška se těšila daleko větší popularitě.³ Tato přátelská dvojice získala Gitinou autoritou a oblíbeností Kišky prim v záležitostech dívek. Po jejich boku obrazně i ve skutečnosti sedávaly Darina a Denisa. Tyto dvě dívky sice spolu příliš nekamarádily, ale spojovala je jejich touha být poblíž Kišky a Gity. Ta se čas od času naplnila, byla-li jedna z „primadon“ nepřítomna, nebo bylo-li potřeba vytvořit trojici. V těchto situacích pak nastával konflikt. Ta, jež neuspěla a zůstala sama, se cítila být zrazena a své zklamání dávala ostentativně najevo. Důslednější, rychlejší či úspěšnější v předsedávání pak byla většinou Darina.

Naopak relativně pevnou přátelskou dvojicí byly Nina a Lada. Někdy sice také pošilhávaly po náklonnosti Gity a Kišky, ale vystačily si i samy. Zvláště Nina cítila, že nemá, co by Gitě a Kišce trvale nabídla a orientovala se spíše na povrchnější kontakty (a to nejen s nimi). Snad proto v nepřítomnosti Lady více inklinovala k zábavě s Helenou.

O poslední kamarádkové dívčí dvojici by se dalo říci, že na sebe zbyly. Starousedlá, značně uzavřená a plachá Vanda a extrovertní, obhroublá a silová Helena, která chodila do třídy od čtvrtého ročníku, spíše byly vedle sebe než spolu. Formálně však toto dívčí partnerství držely. Přesto Helena velice často usilovala o přízeň společensky silnějších: Lady, Kišky a Gity.

---

² V páté třídě byl dětem zadán sociometrický test, v němž Tomi překvapivě získal čtvrté místo mezi nejoblíbenějšími chlapci.

³ Vysokou míru oblíbenosti Kišky potvrzuje i výzkum sociometrických vazeb, který, jak již bylo zmíněno v poznámce 2, byl zadán v páté třídě.

Vztahy mezi dívkami a chlapci se začaly rozvíjet až v druhém pololetí školního roku. Odchodem Ondry po páté třídě zmizel ze společnosti sledované 6.A. katalyzátor milostných vztahů. Ten se objevil až s příchodem Kryštofa. Jeho aktivita sice nemohla být akceptována, přesto dala impuls k vyjasňování si vztahu k druhému pohlaví. Tedy zatím co v prvním pololetí žila dívčí a chlapecká skupina víceméně ve vzájemné izolaci, v pololetí druhém se vzájemné kontakty začaly prohlubovat, aby na konci školního roku se utvořila ústřední „milostná“ dvojice Fandy a Kišky. Ta se stala vzorem, impulsem pro hledání a utváření (byť hypoteticky) dalších heterosexuálních dvojic.

PROMĚNA HERNÍHO REPERTOÁRU

S psychickým vývojem dětí, s jejich dospíváním dochází k proměně podoby a funkce řady kulturních jevů na nichž dosud budovaly svůj společenský život. Mezi jinými je to také herní repertoár, který v okamžiku vstupu na druhý stupeň u sledované dětské skupiny doznal výrazných změn.

Z repertoáru her, kterými se děti bavily a i skrze něž zaujímaly postoje k společenské hierarchii ve své skupině, téměř vymizely kolektivní tradiční formalizované dětské hry (např. Tři tisíce tři sta stop, Mrazík, Pan čáp ztratil čepičku). Ještě v páté třídě tento typ her naplňoval komunikaci při setkání větší skupiny dětí (viz např. hry na Plácku), byť již v této době dávaly děti přednost scénicky méně propracovaným formalizovaným hrám na babu a na schovku (srov. Bittnerová 2000, s. 24). Ovšem také párové a individuální tradiční formalizované hry se ve společenském dění třídy objevovaly spíše okrajově. Logicky zasahovaly většinou jen jednotlivce.

Vedle „tradičních“ formalizovaných dětských her děti ovšem ztrácely zájem i o hry se scénou,⁴ kterou by si samy vymýšlely. Jakoby náhle tato složka her, konstruovaná na herním principu mimikry, přestávala být pro řadu dětí ve sledované třídě zajímavá. Útěky do fantasijního světa, užívání si iluze nenabízely již to co dříve. A opět, byly-li realizovány, zůstávaly v intimitě jednotlivce nebo přátelské dvojice.

Z hlediska sociální komunikace, ve vzájemných herních interakcích tedy děti již tolik nekódovaly své postoje k druhému. Při hře nepotřebovaly relativizovat projevy sympatií či antipatií skrze kánon pravidel a scénu hry. S ústupem scény a pevných pravidel z her mizela „zástěrka“ pro vyjadřování sociálních vazeb.

Hry se scénou a pevnými pravidly ustupovaly dvěma typům her, které v sobě nesly oproti výše uváděným hrám vyšší míru spontaneity (nezávaznosti v zacházení s hrou a jejím průběhem). Prvním typem jsou hry, které bezprostředně vycházejí z komunikace dětí (honičky, rvačky, braní osobní věci, házení s věcmi). Druhým typem jsou pak volně realizované hry, jejichž předlohu lze nalézt v kultuře teenagerů a dospělých.

Bylo by chybou se ovšem domnívat, že se tyto hry objevily až nyní, v šesté třídě. Takové a podobné projevy byly přítomny již v komunikaci dětí i v nižších ročnících. V kontrastu s tradičními formalizovanými hrami však nenabývaly jednoznačně distinkcí hry. Situace spojené s těmito aktivitami tedy nebyly vždy vnímány jako herní. Postupně, s vývojem (s dorůstáním) dětí, docházelo k posunům v zacházení s nimi a k jejich rozvoji v herní akt. (Viz např. vývoj hry „braní osobní věci“ od provokace mezi jednotlivci ke kolektivní herní akci.) Tento trend se výrazně prosadil v komunikaci dětí v šesté třídě.

Převahu v aktuálním herním repertoáru dětí tedy získávaly v prvé řadě hry bez pevného herního scénáře, hry, jež bezprostředně reagovaly na „prvoplánovou“ komunikaci dětí. Děti se

---

⁴ Pod pojmem hra se scénou rozumím hru, jejíž děj je imaginárně situován mimo realitu, jejíž děj vytváří a pracuje s vymyšleným pozadím a pro svou realizaci vyžaduje respektování (akceptaci) zadaného prostředí.

složitě nedomlouvaly na tom, jako hru si zahrají, ale hru spontánně rozběhly. Je ovšem zajímavé, že ačkoliv se děti při herních akcích vědomě neodvolávaly na regule tradičních formalizovaných her, často svými průběhy v zásadě kopírovaly tradiční herní schémata (např. hra na třetího, na jelena, na babu). (Např: *Tomi chce hodit Ludkovi hakisák. Lada se staví mezi ně a snaží se hakisák odchytit* (25.5.2000); a nejen to. Řada těchto her, které vycházejí z běžné interpersonální komunikace dětí, získávala svým opakováním pravidla a výrazové zkratky, jež určovaly průběh herní akce.

Zvláštní podskupinu spontánních her (nebo meziskupinu obou typů) lze spatřovat v škádlivkách – ve vědomých slovních provokacích, které svým vyřčením mají vyvolat reakci spolužáků. (Např. *Vrátá vchází do třídy a se sebeuspokojením volá: „Jsem Bruce Willis“.* *Tomi na to: „Ještě jednou a zabiju tě“.* *Tomi obratem vyrovnává tenzi: „Vrátá je Esmerald.“*⁵ *Vrátá nic. Tak se Tomi obrací na Viléma: „Filip je Esmerald.“* *Oba se začínají šfouchat.* 3.11.1999.) V těchto herních situacích je zřetelná korespondence s kulturou, k níž se děti v šesté třídě začínají vztahovat. Takže vedle spontaneity zde výrazný podíl zaujímá i kulturní vzor.

Přítomnost kulturního vzoru pak identifikuje druhý typ spontánních her. V herním repertoáru dětí v šesté třídě to byly hry inspirované hrami z kultury teenagerů a dospělých. Herní předlohy, jež budují na technickém zvládnutí hry (někdy i na propracovaných a striktně dodržovaných herních pravidlech a často i scéně - hry ludus), ovšem děti uchopily často volně, spíše jako vnější inspiraci nikoliv jako dogma. Fotbal,⁶ házená s hopíkem,⁷ žonglování s hakisákem nebyly hrány s technickou dokonalostí, ani s čistotou herních pravidel. V těchto ohledech téměř splývaly se spontánně vyvolávanými hrami. Na rozdíl od nich ovšem samy o sobě vytvářely scénu – iluzi „být in“.

Přítomnost kulturního vzoru v hrách, tedy snaha „jít s dobou“ zpětně vrací úvahu o přítomnosti a významu herního principu mimikry v hrách z herního repertoáru dětí v šesté třídě. Jednat v souladu s kulturním vzorem, podřizovat se mu je vlastně určitá forma uplatnění principu mimiker. Z tohoto zorného úhlu by pak tedy bylo možno říci, že v herním repertoáru dětí v šesté třídě princip mimiker na ústupu nebyl. Sytil škádlivky i hry inspirované kulturou teenagerů a dospělých. Výrazově se ovšem transformoval. Svě těžiště přesunul ze světa dětské fantazie do roviny simulace obdivovaného životního stylu. Transparentně tento závěr potvrzuje nejen výše citovaná sekvence škádlení, ale také komentář Míti provázející fotbalovou hru, kterým přibližuje, srovnává dětskou hru fotbalového zápasu profesionálních fotbalistů: „*A Fukal.*“ (přihrávka na *Ludka*) „*To byl Siegl.*“ (Slávek) „*Tohle Soldát musel vidět.*“ (chybný zásah *Fandy*) (18.4. 2000)

Na rozhraní obojího (na rozhraní fantazie a světa teenagerů) pak byla hra *Pán jeskyně* (15.12. 1999, 7.1., 25.1., 5.2., 23.2., 29.2.2000). Hra, která je klíčovou součástí kultury jedné skupiny mládeže, hráčům nabídla řešení problému neslučitelnosti naivní fantazie a aspirace být dospívajícím. Stala se společensky únosnou alternativou v komunikaci dětí v šesté třídě. Únik hráčů do světa fantazie nebyl vnímán jako zcela dětinský. Autorita hry světa (kultury), do kterého všichni směřovali, garantovala hráčům když ne prestiž, tak alespoň společenskou akceptaci.

Hlavní vývojovou linií herního repertoáru dětí v šesté třídě byl tedy výrazný ústup tradičních formalizovaných dětských her. Na jejich místo se prosadily hry „spontánní“, hry

⁵ Jméno Esmerald Tomi odvodil od jména Esmeralda, které bylo spojeno s hlavní hrdinkou mnohadílné romantické telenovely pro ženy a dívky.

⁶ Existovaly ovšem i herní situace, kdy chlapci ze sledované třídy se snažili respektovat oficiální herní pravidla fotbalu. Jednalo se o odpolední akce několika chlapců (Fanda, Míťa, Luděk, Slávek, Vrátá, Bořek, někdy Tomi), kdy se domluvili na „opravdovém“ fotbalovém zápase, hraném pro skóre.

⁷ Hopík je míček většinou o průměru okolo 3 cm. Jeho vlastností je, že po odrazu vysoko odskočí.

bez tradovaného herního schématu. Ústřední myšlenkou při realizaci her bylo chovat se dospěleji (nebýt infantilní jako malé děti). Tato norma ve volbě hry vhodné pro komunikaci však neplatila bezvýtku. Existovaly situace, kdy nebylo „faux pas“ (kdy nevadilo) hrát hry „svého dětství“. Roli zde hrál společenský kontext. Ten určoval, co je a co není společensky únosné. Zaměřme se tedy nyní na společenský kontext, který provázal jednotlivé typy her repertoáru dětí v šesté třídě. Sledujme společenské pozadí některých konkrétních, v šesté třídě realizovaných her.

Hry s pevným scénářem - tradiční formalizované hry

Hry s pevným herním scénářem charakterizuje předem daná forma, která se opírá o závazná pravidla. Ta výrazně determinují průběh herní akce. Podtrhují hernost (nereálnost) situace akcentuací scény hry, rolí hráčů, jejich „pohybem“ ve hře. Nutí hráče podřídít se hře a nikoliv naopak. Jen v podtextu dávají prostor k vyjádření osobních postojů a vztahů.

Jedním z typů her, který odpovídá této charakteristice jsou tradiční dětské formalizované hry. Od originálních her opírajících se o předem daný, relativně pevný herní scénář, který je dětmi v průběhu herní akce také respektován, od her autorských (ať je autorem profesionál či dítě) se liší způsobem zprostředkování, způsobem předávání hry – tedy tradicí. Tradice pak mimo jiné plní funkci cenzury a proto dětské formalizované hry lze obecně pokládat za dětské populaci nejvlastnější herní projev.

Jak bylo řečeno výše vyskytovaly se tyto hry v aktivitách dětí v šesté třídě již spíše ojediněle. Přišli-li na pořad dne, objevily se v několika společenských souvislostech.

1. Některé tradiční formalizované hry fungovaly jako způsob sebe prezentace, jako způsob upoutání pozornosti v dětské skupině. Jednalo se v zásadě o hry jediného hráče, o hry, v nichž se nepředpokládá aktivní účast spoluhráčů. Společensky akceptovány byly děti, které „bodovaly“ prostřednictvím hádanek (viz např. Nina, 3.11.1999) (nebo vyprávěním vtipů, připustíme-li, že se jedná o formu hry).

2. Příležitostí, kdy tradiční formalizované hry nacházely také své uplatnění, byla nuda. Tedy v okamžiku absence nabídky jiné zábavy byl právě tento typ her připraven vyplnit hluché místo komunikace. Tuto úlohu zastávaly tradiční formalizované hry i dříve. Nyní však jejich realizace zůstávala v intimně přátelské dvojici. Tomu také odpovídala volená forma hry – tedy párová hra. „Staré“ hry oživily např. Nina s Ladou, když teatrálně hrály, s důrazem na infantilitu hry, tleskáci hru *Aj rom bibi* (7.1.2000). Podobně Kryštof s Vojtou částečně s distancí evokovali hru na papír *lodě* (5.2.2000), nebo se bavili „číňano -japoncem“ (29.2.2000)

Z hlediska společenského však bylo uvedení dětské hry v tomto kontextu problematizující. Děti proto zeslabovaly konotace dětské hry a vkládaly do herní akce osten ironie, který měl zdůraznit jejich nadhled při realizaci „infantilní“ hry. Již Lada a Nina se způsobem prezentace vysmívaly tleskáci hře. Také v Kryštofově návrhu se objevila metafora minulého dětství. Distanc od dětských her pak zazněl i v Ladině ironickém žvatlání reagující na chlapecký fotbal: *"Nech mně kopnout míšek."* (18.4.2000)

3. Jisté společenské neadekvátnosti pro uplatňování tradiční formalizované hry, zde tleskáci hry *Aj rom bibi*, využily Nina a Lada jako škádlení či provokace. (*Lada a Nina hrají Aj rom bibi- tleskáci hru. Vytvářely tak druhé komunikační pole přes pole mé a Kišky. Tak hlasitě skandovaly a tleskaly, že jsme se s Kiškou neslyšely.* 7.1.2000)

Dívky se nyní tolik neposmívaly infantilitě textu, nýbrž pracovali s rytmem a zvukovou intenzitou hry.

4. Další situací, kdy se tradiční formalizovaná hra či její struktura objevila v komunikaci dětí byl rozpad herní struktury kýžené hry. Takto formu tradiční formalizované hry využili

chlapani v okamžiku opětovného selhávání hry s hakisákem. Protože nedokázali ovládat míček tak, jako jejich starší vzory (stále jim padal na zem), vypomohli si hrou „na trpaslíka“. Ve svém důsledku dětská hra a nemožnost chlapců zvládnout hakisák spolu korespondovaly. (25.5. 2000)

5. Ještě jednou v kolektivní hře chlapců zazněla připomínka tradiční formalizované hry – tentokrát hry „na babu“. Obraz hry „na babu“ uplatnili chlapci jako paralelu pro hru, která vznikla spontánně. V okamžiku stabilizace formy původně spontánní hry přistoupili na dříve osvojené pojmenování této formy hry. Tedy hrát „na babu“ nebylo východiskem hry, ale stalo se označením, jakousi sumarizující výzvou pro pohyb a pro rozvíjení vlastní spontánní hry (hry bez scény přímo navazující na komunikaci ve skupině). (*Vráťa a Slávek si oplácejí dotyky. Vráťa komentuje: „Zvedám ruku – máš babu.“ ....(další přestávka) YX: „Bořku budeš hrát bábu? Bořek: Ne. Slávek: Ty nehraješ na Martina a Vráťu? Tato věta vzbudila u kluků ohlas ...*). 25.1.2000) Zároveň nelze pominout ironii v užívání jména tradiční formalizované hry, aby i zde bylo zřetelně vyjádřeno, že se nejedná o klasickou hru „na babu“.

6. Za formu hry s pevným scénářem se pak děti jednoznačně skryly v otázkách orientace a navazování „milostných“ vztahů. Formální scénář jak hry Flaška –Vadí, nevadí, tak hry na rodinu nadále vyhovoval komunikaci dětí v šesté třídě. Zdůrazňoval pózu dětí rezervované přistupovat k této oblasti vztahů a zároveň jim dával příležitost (zástěrku) do oblasti těchto vztahů vstupovat. (16.6 –17.6. 2000)

Hry s pevným scénářem – originální hry

Druhým typem her s pevným scénářem jsou originální nebo také jinak řečeno autorské hry. Jedná se v zásadě o hry komerční nebo o hry, které si děti vymýšlejí samy. S ohledem na charakter volených komerčních her účelově zařadím tyto hry do podkapitoly Hry inspirované kulturním vzorem. Na tomto místě se tedy budu věnovat pouze hrám vymyšleným dětmi.

Autorské hry dětí s pevným scénářem patřily v páté třídě k nejrozšířenějšímu typu her. Nyní se ovšem výrazněji na společenské komunikaci dětské skupiny nepodílely. Ve dvou případech zůstaly ve funkci hry jediného hráče (bodování - Denisa – 6.10.1999, Pepík 1.12.1999). Do jisté míry by bylo možno na tomto místě zmínit i Vilémův časopis Quis.

Tento typ her ovšem sehrál významnou roli a získal velký ohlas při hře na rodinu (24.6. 2000).⁸ Hra na rodinu vyjadřovala sociometrické uspořádání třídy z pohledu dívek. Názor chlapců však byl vždy též zohledněn. Hra především mapovala či zviditelňovala otázku existujících a možných lásek. Nejen příbuzenská síť sama, ale i názory a akce příbuzných (hovory okolo příbuzenské sítě) děti velmi bavily a rády se v nich angažovaly. V řadě ohledů respektovaly zavedenou scénu hry, ovšem neubránily se zatahovat do ní bezprostřední realitu. Např.

Darina: „Holky chtějí, abych si vzala Lud'ka.“

Denisa (matka): „Vezmeš si ho, protože je bohatej. (Skutečný Lud'kův otec je úspěšným podnikatelem.) Na Slávka nárok nemáš (ten se ve skutečnosti Darině líbí), protože je mladší.“

Darina obranně: „To vížejo, jsem jeho teta.“

Denisa jde vyjednat sňatek s Lud'kem. ....

Darina se rozčiluje: „Ty ses podělala, ty Deniso.“ .....(24.6.2000)

Druhou hrou, která ovlivnila společenské dění ve třídě byl již zmiňovaný Pán jeskyně, kterého na základě komerční předlohy aktualizoval Vilém. Tuto hru hráli tři měsíce stabilně tři chlapci a do této herní skupiny volně přistupovali i další spolužáci (chlapani). Jak již bylo

⁸ Hra kopírovala hru z páté třídy, hru na tátu a mámu.

řečeno právě tato hra stojí na pomezí mezi dětstvím a dospíváním, mezi skrýváním se za formu a životem „in style“.

Hry inspirované kulturním vzorem

Souslovím hry inspirované kulturním vzorem označuji hry, jejichž smyslem je odkázat na znalost, vlastnictví či zvládnání jevů z obdivované kultury teenagerů, případně dospělých, přičemž prezentace těchto jevů není komponována do struktury herní scény. V realizaci her dětmi v šesté třídě se v zásadě jednalo o tři formy inspirace. 1. zacházení s věcí upomínající obdivovanou kulturu, 2. výrazné uplatňování psané předlohy hry (kde ovšem scéna hry někdy přítomna je) (Dračí doupe⁹, časopis Trnky-Brnky a do jisté míry i Pán jeskyně v provedení Viléma) a 3. uplatňování kulturních konotací, kulturních kontextů kultury teenagerů, popřípadě dospělých, odkazování se na jejich styl života (Např. Fandova hra s pastelkou (11.4.2000).

Ve společenském životě dětí v šesté třídě byly tyto hry v převaze. Fungovaly na všech úrovních společenské komunikace.

Uplatnily se v situacích her jediného hráče, v situaci, kdy dítě na sebe chtělo upoutat pozornost. Mezi takové herní aktivity patřily prezentace bojového umění u chlapců a prezentace tanečních kroků a kouzelnických triků u dívek. Podobně nakládaly dívky i s vyprávěním vtipů. Pozornost strhávaly i zajímavé „rekvizity“ – databanka s obličejíčky (3.11.2000), hlavolam (9.11. 1999), blemtavá obludka (18.4.2000) .

Prestiž zajišťovaly i výše zmiňované škádlivky pracující s odkazem na kýžený kulturní kontext. Ty daly zažít autorovy slovního útoku absolutní převahu nebo vyvolaly souboj (rovný boj).

Tři kolektivní hry, tedy hry kterých se účastnil větší počet hráčů, které se stávaly nejvýraznější z hlediska utváření a fundování společenské komunikace ve skupině, dokazovaly svoji spojitost s kulturou teenagerů jednak skrze rekvizitu (hakisák, hopík) a jednak skrze kredit pojmu fotbal. Tyto hry budované z hlediska interpersonálních vazeb na struktuře her rovného boje a jednoho proti všem, patřily k ústředním herním akcím ve třídě. Zaměstnávaly nejen hráče, ale často strhávaly i pozornost diváků.

Spontánní hry

Doménou herních akcí dětí (a to především chlapců) v šesté třídě se staly spontánní hry. Tyto hry vznikaly jako odpověď na komunikaci dětí, na jejich úsilí získat pozici v sociální hierarchii skupiny. Průběh hry a pohyb hráčů řídila společenská konvence chování jedinců ve skupině (stereotyp chování – konkrétní zaužívaná reakce na určitý podnět) a ovlivňovala ji společenská hierarchie kolektivu. Dalo by se říci, že děti měly vybudovanou škálu herních strategií jako výzvu či jako odpověď na akci spolužáka.

V průběhu školního dne se objevovala celá řada komunikačních sekvencí, které budovaly na těchto herních principech. Záleželo na aktérech, zda podnět vyignorigují a hru nerozběhnou, zda vyberou vhodnou strategii, či budou mít chuť a dokáží podnět rozvinout do hry, která dokonce získá další hráče a publikum. (Např. odkopávání láhve, původně stereotyp chování neuklízet cizí nepořádek, dokázali chlapci změnit v poměřování sportovního výkonu, jehož cílem bylo předvést své sportovní umění. 1.12.1999)

---

⁹ Podle výpovědi Honzy, který po páté třídě přestoupil do výběrové třídy, hráli chlapci (Míťa, Honza, Vráťa, Fanda) u Míti opakovaně Dračí doupe, časově náročnou strategickou hru.

Spontánní hry zasahovaly všechny složky společenské komunikace. Nejdůležitější úlohu ve sledované dětské skupině splňovaly ovšem na úrovni kolektivních her. Spontánní hry, které posléze nabízely širší společenskou komunikaci skrze hru, původně vznikaly jako hry bez předem daných pravidel. Přes svou spontaneitu se ovšem tyto hry vždy na určitý čas etablovaly jako stabilní součást společenských aktivit chlapecké části skupiny. Stabilizování původně spontánní hry pak s sebou neslo určité ustálení pravidel. Mezi hráči, kteří hru opakovaně hráli nebylo třeba vymýšlet záludné provokace, aby byla hra spuštěna. Vznikaly formalizované podněty, obsahující v sobě symboliku provokace (např. naražení ramenem do ramene soupeře, dotknutí se osobní věci).

Ve skupině fungovaly střídavě, spolu i odděleně dva typy takovýchto spontánních her. Jednalo se jednak o honičky (např. září, listopad 1999, leden, březen 2000), které byly iniciovány nejrůznějšími provokacemi. Jednak zde byly přítomny hry prezentující výkon, dovednost hráče (střelba na cíl, ovládnání předmětu, měření fyzických sil) (např. září, říjen, listopad 1999, duben 2000). Házení věci do koše pak v sobě často spojovalo honičku i prezentaci výkonu (např. září 1999).

HERNÍ AKTIVITY JAKO FORMA KOMUNIKACE

Výraznou charakteristikou hraní her ve sledované šesté třídě byl relativně malý podíl dívek na vytváření herních příležitostí a účasti v hrách vůbec. Výzkum nezachytil situaci, kdy by dívčí skupina hrála opakovaně, několik dní za sebou nějakou hru. Dokonce jen ve dvou případech zachytil hru, kterou hrála skupina více děvčat. *(1. Před učebnou fyziky si Kiška a Gita seděly na kolenou. K nim či spíš na ně si přisedla Lada. Holky pak seděly na sobě na jedné židli v pořadí: Kiška, Gita, Lada, Denisa, Nina. Smějí se a střídají se. Gita sedí úplně vespod. Když se všechny napresovaly, roztáhne kolena a ony padají na zem. 25.10. 1999, 2. Hra na klavír. 7.6. 2000)*

Hry, do nichž se dívky iniciovaly nebo do nichž se zapojovaly, byly 1. buď hrami jednotlivců či přátelských dvojic, nebo 2. dívky vstupovaly do herních akcí chlapců a kazily jim hru, nebo 3. se jednalo o společné hry dívek a chlapců (např. Vadí-nevadí, Příbuzenská síť).

Tento poměrně malý zájem dívek hrát si může korespondovat jak s jejich rychlejším dospíváním, tak jej lze přičíst relativně malému dívčímu kolektivu ve třídě s více méně stabilním rozložením společenských pozic.

Naopak v chlapecké části třídy, kde společenská hierarchie nebyla stabilizována (a to i v důsledku příchodu nových žáků), kde někteří chlapci usilovali o zvýšení osobní prestiže ve skupině, se kolektivní účast ve hrách stala jednou z klíčových strategií společenského uplatnění, společenské polarizace.

Chlapci si tedy vědomě vytvářeli prostor – herní příležitosti, ve kterých by zaznělo potvrzení jejich společenské pozice, nebo ve kterých by se otevřela cesta k posílení prestiže ve skupině. Jak již bylo mnohokrát řečeno pracovali se dvěma kulturními (myšleno antropologicky) zdroji: s kýženým kulturním vzorem a se společenskými normami chování ve vlastní skupině.

Zacházení se signifikantními prvky obdivované kultury manifestuje příklon k ní. Odkazy na realitu, kulturu (normy chování) skupiny vyjadřují zase respektování této skupiny, sounáležitost s ní, zájem o dění v ní, zájem o získání společenské pozice v ní. Přítomnost obojího v herním repertoáru dětí v šesté třídě vypovídá tedy o kulturních aspiracích těchto dětí a o relativně stabilizované referenční skupině, v níž se děti chtěly prosadit.

V rovině osobních soubojů a především v rovině širší společenské komunikace – při kolektivních hrách postupovaly hry spontánní hry inspirované kulturním vzorem. V mnohých situacích děti vytvářely „hybridy“, v nichž se promítaly obě kýžené (složky) myšlenky.

V průběhu roku se tedy ve skupině dětí – chlapců vystříдалo několik takových ústředních her, které se staly náplní společenské komunikace na několik dní či týdnů. V září to byla házená a košíková s osobními věcmi. Říjen provázely útoky na silného Bořka. V listopadu chlapci kopali s botou. Na přelomu listopadu a prosince se objevilo házení s hopíkem, paralelně se chlapci bavili i honičkami. Ty v lednu ještě obohatila baba. Honičky s babou byly na pořadu dne i v únoru. V březnu se objevil fotbal s tenisákem, který chlapcům vydržel až do dubna. V květnu ho střídal hakisák, který v červnu zastínilo „rojením“ – společné hry dívek a chlapců – již zmiňované hry se scénou.

Role ve hře jako výraz společenské pozic

Mít roli ve hře znamená mít i pozici ve skupině. Pokoušet se zaujmout roli ve hře, znamená i pokusit se zapojit či získat zlepšit své postavení v rámci hierarchie ve třídě. Společenská hierarchie je do jisté míry konstituovaná a jako taková se v určitém období jeví jako stabilní. Tuto stabilitu podporují nebo narušují členové skupiny. Buď respektují své místo v hierarchii skupiny a zaujímají adekvátní role ve hře. Nebo naopak usilují o změnu a staví se aktivně k organizování a účasti ve hře.

Z tohoto hlediska lze říci, že ti, kteří se pokoušejí si polepšit právě prostřednictvím hry nemají co ztratit. Vlastně útok na silnějšího je vždy vyznamenáním, zvláště, když to silnější přijme. Maximálně jsou vykázáni na jim příslušující místo. Kdo může ztratit je ten, který je v daném okamžiku na tom společensky, či z hlediska společenské hierarchie lépe než „útočník“. Nepostaví-li se mu s rozhodností, může pro společensky slabšího útočníka lepší role ve hře představovat předzvěst lepší pozice ve skupině.

Ale není to jen přímý napadený, kdo se musí bránit. I ostatní, kteří jsou s konstelací hierarchie ve skupině spokojeni, dohlížejí na její stabilitu a případně se podílejí na její rekonstrukci. Tím si navíc často připisují body na své konto (viz Kryštof – Fanda). Proto také děti vytvářejí tolik obraných strategií, tolik strategií na vyrovnání pozic. Pohyb v sociálním světě dětí jde vlastně cestou nezávazného útoku na přední pozice a nutnou obranou, obhájením zavedených pořádků.

PŘEHLED HERNÍCH AKTIVIT V ŠESTÉ TŘÍDĚ

V tomto přehledu jsou chronologicky uvedeny herní aktivity dětí, jak byly zaznamenány v průběhu terénního výzkumu v šesté třídě, ve školním roce 1999/2000. Ve skutečnosti se jedná o průřez herními aktivitami dětí. Nejedná se o vyčerpávající výčet, protože pozorování byla uskutečňována pravidelně jeden den v týdnu. Přesto podávaný přehled herních aktivit dětí ve sledované šesté třídě dává v přehledu obraz o vývoji a funkci her v komunikaci dětí.

Jednotlivé herní sekvence jsou kategorizovány podle nejvýraznějšího, klíčového motivu komunikace. V komunikaci v zásadě vystupuje sedm ústředních motivů, či skupin motivů. První skupinu motivů spojuje snaha dětí zapojit se prostřednictvím her do společenského dění třídy nebo navázat kontakt se spolužákem. Do této skupiny patří kategorie **kontakt**, **námluvy**, **zviditelnění**.

Druhým motivem je zlepšovat či podporovat vlastní pozici ve skupině, získat uznání a respekt. Toto úsilí dětí pak v textu avizují hesla **pozice**, **prestiž**, **provokace** a **předváděčka**.

Zvláštním pojmem, který v sobě skrývá realizaci pozice ve skupině je pojem **mentorství**. Tyká se v zásadě jediného, společensky neúspěšnějšího chlapce.

Děti tedy na jedné straně znají způsob jak se pokusit o posílení vlastní společenské prestiže. Dokáží však stejně dobře vyjádřit společenskou nepřijatelnost členů své skupiny. Tedy třetí motiv charakterizují pojmy: **marginalizace, segregace (částečně i diskvalifikace)**.

Čtvrtým motivem je motiv vyvážení pozice, tedy zásahy jedince či skupiny dětí, které vedou proti pohybu v sociální hierarchii ve skupině, rekonstruuji ji. K tomuto problému se váží případy označené pojmy **vyrovnání pozice, vyrovnání sil, diskvalifikace**.

Pátým výrazným motivem v komunikaci dětí v šesté třídě je obrana vlastní pozice ve skupině. Situace, při nichž jedinec musí obhájit vlastní prestiž, se nacházejí pod pojmy **obrana, odvěta, ztrestání**.

Šestým motivem je motiv **spojenectví**, kdy účast ve hře symbolizuje kamarádkou vazbu. Zvláštní, sedmou kategorií je pak **polarizace pohlaví**. Jedná se o herní situace, kdy dívky a chlapci vytvářejí společné komunikační pole. I když v řadě aspektů vycházejí pravidla chování z pravidel platných pro izosexuální vztahy, nabývají tyto akty v kontaktu dvou pohlaví jiného významu. Navíc lze vyzorovat i takové stereotypy chování, které se váží pouze na situace kontaktu dívky a chlapce.

Je zcela na místě připomenout, že většina herních akcí, kromě výše uváděných motivů v sobě nese svůj původní a vlastně i ústřední motiv a to **zábavu**. Právě hernost, a tedy do jisté míry nezávaznost těchto aktů umožňuje dětem vyjádřit a otestovat své postavení v společenské hierarchii skupiny – zde třídy.

10.9.

- **pozice** - v hodině Fanda tluče Slávka a Vráťu botaskou.
- **pozice, kontakt** - o přestávce kluci štvaní na Vráťu. Fanda: „Pane profesore, pojd'te nám pomoci chytit Vráťu.“ Když ho dohonili, tak ho šťouchali.
- **pozice** - Fanda rozepínal Pěťovi šortky – patentky po celé délce nohavice. Na to Vráťa pečlivě zapnul zpět
- **pozice** - v hodině suplu Bořek šťouchá do Fandy, sedí před ním, houpe jeho židli, nohou strká do Fandova zadku – Fanda nereaguje
- v hodině když U odešla- Fanda rozepnul zase Vráťovi kalhoty Bořek: Kostka ty seš hroznej. Furt rozepnutej. Vráťa se zapíná. **pozice, předváděčka**
- **obrana** - Bořek otravuje Fandu, mluví na něj Fanda mu bere knihu, ze které měli číst, Fanda „Pošli to dál“ na Vráťu, ten Mít'ovi. Slávek se zmocňuje obalu, když Bořek **obrana** zasahoval a vytrhával Mít'ovi knihu. Poté si bere i obal od Slávka a jde si sednout.
- **pozice, obrana bez herních prvků** - Fanda opět rozepnul Vráťovi kalhoty. Vráťa: „Nech toho, nebo to řeknu učitelce.“
- **spojenectví** - Kluci se dohadovali, že půjdou hrát společně fotbal Mít'ou: „Už je nás šest.“ /OM, Vráťa, Slávek, Vilém, Fanda, Luděk/
- **pozice** - Luděk šťouchá do Fandy – sedí spolu
- Pepík se točí – vrtí na židli a otvírá pus, jakoby zpíval. Eda mu pak něco ukazoval na deskách učebnice. Pepík ho asi nějak vytočil, protože Eda **obrana** ho bere za krkem a jako ho škrtí. Pak mu bere žákovskou. Pepík polohlasně: „Dej sem tu žákovskou“ a recipročně ji bere Edovi z pod lavice. Ten zase: „Naval to sem!“ (Stereotypní způsob komunikace – škrcení, brání věci)
- **vyrovnání pozic, diskvalifikace, obrana vlastních pozic** — Fanda je nespokojen s navázáním spol. komunikace. O přestávce Luděk honí Bořka. Fanda: Míro budeš mít AIDS (ajc) Luděk: Jak velkej? Fanda ukazuje na rozpětí paží „Takhle“. Luděk v běhu „Jo“. obrací však pozornost na Fandu -**obrana**: Bere mu mikinu utíká a hází ji Gitě ta vrací – Fanda si ji uklízí do tašky.

- Na můj dotaz jaký že to má Bořek nemoci Luděk odpovídá, že všechny.
- Fanda: Bořivoji, neotravuj, běž do nemocnice.
- **kontakt, provokace** – (upoutání pozornosti) Fanda škádlí Luděk a rozehrává jeho zradu, že se honil s Bořkem: Nemáš lepru- máš malárii. Luděk se vrací k Fandovi a **obrana** rasí ho – bouchá ho, tahá pak Fandovu židli od lavice, Fanda vstává a bere si jinou židli, Přichází Bořek a tluče do Fandy. Budí to velkou pozornost ostatních starousedlých kluků. Fanda – **obrana bez herních prvků, námluvy** - Proč mě všichni bijete? Eda: Já tě nebiju. (adorace vůdci)
- **předváděčka, pozice**, Fanda , Vráťa a Luděk hází prázdnou krabičku od pití do koše. – košíková – tahají se o ni, kdo ji hodí do koše. Po opakovaných pokusech, v nichž se střídali a vždy bojovali o právo hoď, vyhrál Fanda.
- **pozice, předváděčka, vyrovnání sil** Slávek si bere Fandovu botu a hází se místo krabičky s botou
- **předváděčka** – Tomi má CD ukazoval ho Pepíkovi
- matematika, učitel se ptá chce někdo poradit s tím? – jen Eda se hlásí.
- **kontakt** – Při hodině češtiny ČJ – Vráťa a Slávek šermují pery po pěti výměnách Vráťa zacvakl propisku a uložil ji do penálu – (pozdrav, zpřítomnění se, inspirace)
- **předváděčka** – Nina má knihu – chodí po třídě a ukazuje ji.
- **kontakt, pozice, obrana** - Slávek vzal Fandovi sešity. Fanda ho stíhá a pak mu recipročně bere jeho věci. Zpětná výměna.
- **kontakt, pozice, obrana** – Vilém si čte ve Fandově sešitě. Pro Fandu zásah do soukromí, protest. Vilém hází Luděkovi, Luděk Slávkovi. Fanda dostihl a odebral.
- **předváděčka** - Bořek dělá bojové umění – různé pozice. Helena se mu postavila do cesty, do herního pole. Bořek dělá posunky aby šla pryč. Helena však neodchází. Bořek přestává s představením.
- **pozice, vyvažování vazeb, diskvalifikace** – Helena se směje na Míšu. Denisa: „ Se směješ, ani nemáš čemu!“
- **pozice** – Fanda vzal Vráťovi botu a hází Bořkovi- Luděkovi-Fandovi-Slávkovi-Luděkovi-Pepíkovi –Slávkovi-Luděkovi-Fandovi-Pepíkovi-Luděkovi-Slávkovi-Pepíkovi-Luděkovi. **zviditelnění, pozice** - Fanda není dlouho ve hře, bere tedy druhou botu a hází ji Slávkovi – Fandovi –Slávkovi. Vznikají dvě dvojice házečů Fanda-Slávek, Pepík-Luděk, které hází botami jakoby po diagonálách pomyslného čtverce. Toto protnutí dráhy jim dává pocit účasti ve společné hře. Záhy se dvojice Pepík –Luděk mění na trojici Michla-Luděk – Bořek. Pepík však přihrávky neopětuje – **pozice** - a hra se seskupuje do nové trojice Pepík – Luděk- Fanda, kdy Pepík jako brankář střídavě vykrývá střely Fandy a Luděka. Vědomí, že se tak děje s Vráťovými botami se vytrácí. Přichází služba, kluk z vyšší třídy, ptá se či jsou to boty. Obrací se na Fandu, který jednu botu ještě drží: „Dělej, vrať to!“
- **polarizace pohlaví, pozice, mentorství** – Fanda uhodil Míšu, že jí to bolelo. Fanda tvrdil, že vlastně neovládl vlastní sílu, neodhadl dobře účinnost rány. Gita šla, aby to Fandovi za Míšu oplátila. Taky ho taky praštila. „Vašku, to ti posílá Gita.“ volala Míša na Fandu a plácla ho.
- **spojenectví** – Vanda se usmívá, vytahuje stejnou propisku jako mám já a ukládá si to, se kterou psala dosud.

22.9

- **pozice** – Před češtinou – Martin útočí na Vráťu, tak ho vytočí, že do něho Vráťa vzteky kope. Po té Martin do Vráti pomalu píchá. Vráťa mu bere tužku, že mu ji vrátí, když půjde pryč a hází tužku na vedlejší lavici (aby vstal a uvolnil mu místo) Martin bere oplátkou mikrotenový pytlík od svačiny, aby donutil Vráťu k výměně na místě) „To si klidně vem“ opáčí Vráťa. Martin rezignuje, vstává, jde si pro svou tužku a vrací pytlík Vráťovi, aby si odpadek uklidil po sobě Vráťa sám.

- **pozice** – Fanda honí Míru. Míra volá: „Vitalinea.“ a drží v ruce zabalenou sušenku. Bořek přejímá štafetu a Fanda honí Bořka. Pak zase má sušenku Luděk. Toho Fanda dohání a tahá se s ním o sušenku. Fanda volá: „Já chci svačit.“
- **pozice** – Mít'a bere Fandovi batoh a volá „Vláček“ Přebírá Luděk a také volá: „Vláček!“ Mít'a na Bořka: „Pojď se přidat.“ Fanda ovšem nereaguje, a tak mu kluci vrací batoh. Gita patrně zklamaná z toho, že akce neproběhla, bere batoh a pokládá ji Fandovi na ruce, přičemž drtí i na lavici položenou sušenku „Vitalinea.“ Fanda s nadhledem: „Tak jste zničili moji oblíbenou svačinu“, a jde hodit sušenku do koše. Dal koš.
- **pozice** – inspirace Fandovým činem- Ted' jsou kluci: Mít'a, Fanda, Martin, Bořek, u koše a hledají tyčku Vitalinea. Když ji našli, hodili ji na zem. Mít'a ji sbírá a hází do koše. Dal koš.
- **pozice, vyrovnání pozice, diskvalifikace** – potřeba snížit úspěch Míti. Luděk na Mít'u: „Hele Mít'o jsi očkováný proti žloutence?“ Mít'a vstává a rozbíhá se proti Ludčkovi.
- **vyrovnání pozice** – Fanda Lud'ka chytil a volá „Mít'o!“ Luděk se sice vyškubává, ale Fanda je silnější:
- **pozice** – Mít'a přichází a říká: „Míro já už nejsem žloutenka – já jsem múmie (viz americký film Mumie)“
- **pozice spojenectví**- Vitalinea zase venku z koše, ale asi už tak odporné, začali si házet s Edovou miniatrankou. Prolétla pod dveřmi kabinetu.
- **pozice** - Po ztátě si jdou pro další miniatranku. Eda křičí: „Né!“
- **obrana pozice** – Eda chrání svoji miniatranku: Hra na třetího. Třetím je Eda. neubráníl ji.
- **pozice** (vůdce)- Fanda ji hází ke koši. Na kluky volá, aby mu uhli: „Já si hodím!“ drtí tatrunku na drobný prášek – bouchá miniatrankou o lavici. Fanda: „To je driblink.“ Hází do koše a je úspěšný.
- **pozice** – Fanda sunda Vráťovi kalhoty před holkami – velká událost
- **předváděčka** - Mít'a má něco jako dračí doupě. Fanda si prohlíží, cituje z příručky a karikuje. Též komentuje, že je to něco jako dračí hnízdo.
- **předváděčka, pozice** – Fanda: „Filipe, ty jsi měl tři tréninky na BUFO a děláš machra. kdosi oponuje, že jen jeden trénink. Vilém se ohražuje, že opravdu tři.

28.9.

- **pozice, marginalizace**- Při češtině se děti seznamují s výkladovým slovníkem. Děti hledají různá hesla. Hledá Martin. U: Ted' nám tam najdi ty. Fanda: „ Najdi debil!“
- **pozice** – Fanda si dal pod triko Vráťovu mikinu a volá : „Sumo“. Vráťa obrana. Mikina lítá – Slávkovi. Mít'a: „Fandovi to hod!“ ale Slávek napodobuje Fandu a strká si taky mikinu pod triko.
- **pozice** – Eda, Martin a Tomi Vráťu drží v obležení u umyvadla. Vráťa jde do souboje se Tomim. Pohyby jako z juda – spíše předváděčka než zápas. Přesto Vráťa padá na zem.
- **pozice** - kluci pod vedením Fandy opět pohazují si s Vitalineou – tyčinkou. Dostali ji od Míši. Fanda : „Holky nám ji daly, že ji nemají rádi.“ Jakoby si pamatovala, že minulý týden (možná se opakuje častěji) tato tyčinka skočila v koši, a buď se jí nechtělo jíst něco co ostatní odmítají, nebo si „předplatila“ zábavu. Po několika výměnách tyčku Fanda rozdrtil pře obal na drobky a vrátil balíček Míše. Ta mu tyčinku hodila zpět. Vzal ji a šel ji hodit do koše. Pak ji ale s kluky se snažil zase v koši najít.
- **vyrovnání sil** – Vilém okřikuje Pepíka, aby nechal Edu, že je to jeho kamarád.
- **pozice, vyrovnání sil, námluvy** - to přilákalo Fandu a bere Edovi mikinu: Obrací se na Edu: „Chceš to?“ Eda.“Ne.“ Fanda pokračuje v cestě mezi lavicemi a zklamaně odpovídá: “Tak dobře“
- **námluvy** – Eda náhle mění názor: „Tak jo.“ Fanda ožívá: „Už si řekl ne tak ne.“ a touto větou vyzývá Edu k honičce. Přichází však učitel a Eda si jde pro mikinu a odnáší si ji.

- **polarizace pohlaví** - Děti čekají, až budou moci vstoupit do třídy. Helena a Eda sedí na lavičce a šťouchají se o místo. Eda bere Fandovu tašku a jako beranidlem jí tlačí na Helenu. Helena volá štítivě: „Íííí!“ a dává tašku dolů na zem. Míťa to pozoruje a směje se tomu.

6.10.

- **pozice** – Luděk honí Tomiho. Volá: „Utíkej, utíkej Káčo divoká.“
- **pozice, provokace, obrana** – Eda nějak na dálku vyprovokoval Bořka. Ten ho dohnal a srazil snadno k zemi. Pak si oprášil ruce a šel klidně pryč. Eda ovšem do něj dloubl prstem ruky. Bořek opět vyskočil a honil Edu, aby ho ztrestal. Eda vyběhl ze třídy na chodbu i zde povalen. Toto (provokace – ztrestání) se opakovalo potřetí.
- **pozice** - Po té se Eda dotkl Bořkova penálu. Bořek bere svůj penál a jde kolem lavice Edy. Bere jeho penál. Eda běží za ním. Bořek se přitom snaží Edův penál hodit do koše. Eda se ovšem zase vrhá na Bořkův penál a pokouší se ho Bořkovi vyrazit. Bořek se nedá. Po chvílce zklidnění Bere Eda opět penál Bořkovi. Bořek vybíhá a zmocňuje se penálu nazpět. Eda tedy bere tašku. Je úspěšný. Doběhl s ní až do koše. Spolužáci – diváci – volají: „Hurá.“ Eda je uspokojen, ve hře pro tuto chvíli nepokračuje.
- **pozice** - Eda potěšen svým úspěchem opět vyzývá Bořka na souboj. Opět směřuje jeho penál ke koši. Bořek nekompromisně bere oba Edovi penály a hází je do koše. Eda metá se Bořkovým sešitem na český jazyk. Vráťa, který situaci nějak okomentoval byl za své vměšování od Bořka ztrestán, že i jeho penál se ocitl v koši. Hra eskaluje, pořád dokola se v koši ocitají věci Edy a Bořka. Přichází učitelka. Eda vyndává penál z koše a jde si sednout na místo.
- **pozice** – Tomi hází Bořkovu botu do koše. Bořek brání, hlídá koš, aby se mu to nepovedlo. Tomi proto hází botu ze třídy ven, otevřenými dveřmi – Aut jako východisko, vyhnout se prohře.
- **pozice, sociometrie** – Denisa má sešitek a někoho boduje.

12.10.

- **předváděčka** - Helena se chlubí svým mobilem
- **předváděčka** - Vanda ukazuje Ladě kouzlo s tkanicí – chodí na kouzelnický kroužek
- **pozice** – Eda vytahuje svačinu. Má minitaranky. „Doufám, že dneska nebude po mě nikdo žebrot.“ Pája: „Á Tatranka.“ Bere ji a zahazuje ji přes třídu. Nahrávka však neopětována, protože Pája se netěší autoritě rozehravače hry. Eda odpovídá: „Kocourku (příjmení Páji) dnes máš pálení záda na 40°. Tak se připrav.“
- **kontakt** – Nina bere malou dvoubarevnou plastovou kuličku a střílí jí po Ladě. Ta se otáčí a usmívá se, po té pokračuje v mytí tabule.
- **pozice** – Pája zvedá Bořkovu židli nad hlavu a volá HÁ. Bořek bere vedlejší a šermuje. Po několika dotycích, Pája pokládá židli a Bořek si na ni sedá.
- **kontakt, spojení, pozice** – Nejprve si Kiška a Gita seděly na kolenou. K nim či spíš na ně si přisedla Lada. Holky pak seděly na sobě na jedné židli v pořadí: Kiška, Gita, Lada, Denisa, Nina. Smějí se a střídají se. Gita sedí úplně vespod. Když se všechny napresoaly, roztáhla kolena a ony propadly na zem.
- **pozice** - Pája bojuje s Vilémem

3.11.

- **polarizace pohlaví, erotické diskvalifikační provokace** - Helena si prohlíží časopis. Martin ji škádlí a vykřikuje na třídu a hlavně ke skupince Ludřka, Fandy a Míti: „Packa se vzrušuje nad časopisem“ – myšleno eroticky
- **kontakt, spojení, pozice** (odlišení se) – Kluci přišli do třídy. Fandova židle je rozbitá – nemá opěradlo. Fanda rozehrává hru, že si tuto výjimečnou židli nechá. Na tento podnět si Slávek vyměnil svoji židli za defektní. Učitel je však posléze vybízí, aby se své výlučnosti vzdaly a židle si vyměnili zpět.

- **předváděčka** - Kiška předvádí Gitě Rock and roll. Gita to zkouší po ní.
- **kontakt, pozice** - Gita a Kiška jdou na místo. Gita bere Kišku za ramena jako u vláčku, a tlačí ji dopředu. Kiška: „Gito, au. Víš, jak to bolí?“ a mne si ramena.
- **pozice** - Profit: Bodovaná čeština: Kluci se snaží dostat do řad, kde sedí silnější polovina třídy. Martin: „Já bych zapomněl. Ona je čeština.“ a stěhuje se do bloku lavic u dveří. Obrací se na Pepíka: „Pepíku prohod' se se mnou.“ Pepík nereaguje a drží místo Lud'kovi. O Lud'ka se tahá s Vráťou.
- **předváděčka, vyrovnání pozice** (neadekvátní image) - Vráťa: Jsem Bruce Willis. Tomi: Ještě jednou a zabiju Tě. Tomi **vyrovnává tenzi**: „Vráťa je Esmerald.“ Vráťa nic. Tak se Tomi obrací na Viléma: „Filip je Esmerald.“ Oba se začínají šťouchat.
- **předváděčka, pozice, sociometrie** - Pepík má databanku-ke jménu se dají sestavit obličejíčky. Mnoho kluků takto sestavil. Z holek jen Gitu. Do databanky napsal VILÉM MILUJE GITU. Gita to četla,ale nijak nereagovala. Dále napsáno: Martin miluje Kišku. B. Miljutič. Martin k Pepíkovi: „Si říkal, žes to vymazal!“ Pepík: Ne, vždyť's to diktoval, dokonce's to i podepsal.
- **předváděčka** - Nina mi ukazuje kreslené hádanky: Je řeka. Na jednom břehu je opice, která snědla všechny kokosové ořechy. Chtěla by na protější břeh, kdy jsou. Jak se dostane přes řeku, když ve vodě jsou žraloci a na lávku je zákaz vstupu? Řešení: Přes lávku, protože opice neumí číst.
- Druhá hádanka-vtip: Tady Pepíček a Mařenka. Tady ve vězení je jejich tatínek a na hřbitově jejich maminka. Mezi nimi jsou koleje, po kterých jezdí stále vlak. Pepíček chce za tatínkem a Mařenka za maminkou. Jak to mají udělat? Řešení: Pepíček strčí Mařenku pod koleje.
- Nina, když mi dávala druhou hádanku šel kolem Vilém a odpověděl okamžitě za mne: „To je jednoduchý. Pepíček strčí Mařenku pod koleje.A je to“ Lada to taky viděla a reagovala na Ninu: A to ti nevádí, že je to Heleny (ve smyslu, že ji to krade). Nina se přiznala, že to viděla jak to Helena dělá Darině, tak ji o to taky poprosila, zapsali si to pak do svého notýsku
- **předváděčka, pozice** - Jako má databanku také s obličejíčky. Zatím tam má Paza, Olla, Gitu, sestru

9.11.

- **polarizace pohlaví** - Před Čj si sedli kluci na místo holek – holky odporují. Denisa bouchá Bořka do hlavy pytle na TV. Vyřešila až učitelka, která obnovila původní zasedací pořádek. Neověřovala jej nikde jinde než v tvrzení dětí. Ty respektovaly výchozí formu.
- **pozice** - Vilém si pak sedl na místo Lud'ka. Ten ho vystrnadil, že tam sedí od začátku školního roku on. Martin, který třenicí pozoroval, vyprovodil Viléma slovy: Tady máš almužnu a jdi emigrante.“
- Helena si sedla vedle Gity na místo, kde jindy sedí Míša (ta dnes chybí). Kluci dotčeně – protože byli z těchto míst vytlačeni volají: „Kolínská (příjmení Heleny)!“
- **polarizace pohlaví, provokace, asi obrana** - Helena hodila Bořkovi penál do koše, až spadl koš. Bořek si šel pro penál. „Kolínská narovnej ten koš.“ Helena šla a nohou ho narovнала.
- **pozice** - Tomi pošťuchuje do rytmu Edu. Ten se krotí a směje.
- **předváděčka** - Martin má rádio, které vypadá jako mobil. Machruje, tím že ho poslouchá.
- **pozice** - Eda, Tomi a Pepík se honí – přišel dozor. Tak kluci proklouzli, že jdou na WC.
- **provokace, pozice** Fyzika – suplovaná hodina - U: Jak se značí sever u pólů magnet? Martin: K– Kolínská
- **provokace** - Fanda: Paní učitelko nás tady vzadu otravujou Luděk, Vráťa, Slávek pošťuchují, kopají do židlí Mít'u, Fandu a Bořka.

- **provokace, vyrovnání pozice:** Martin jde po třídě. U ho napomíná. Pája: „On má rád Kolínskou, on nemůže být bez ní.“
- **zábava** – Vilém má hlavolam půjčený od Pepíka. Hraje si pod lavicí. Pak si ho půjčili i Fanda a Martin. Rozmontovali ho a každý měl půlku. Dobírali si Pepíka, že Martin má jen to co má.
- **pozice, prestiž** – Kluci hrají fotbal s botou. Fanda v bráně = skříňky u zdi.

17.11.

- **předváděčka, prestiž** – Kluci si hrají s hopíkem (Malý míček, který extrémně skáče) . Hopík má Martin, Bořek. Fanda si půjčil a hodil. Hopík doskákával do koše. Žádná akce se nerozjela. Fanda neutrálně pro něj došel a vyndal jej z koše.
- **předváděčka, prestiž** - Nina se chlubí svými básněmi – psané po vzoru Lady.
- **polarizace pohlaví, pozice** (distanco od druhého pohlaví) – Gita sedí na Martinově lavici. Ten ji vyzývá „aby vypadla. Když neposlechla, strká do ní, shazuje ji z lavice.
- **pozice** – Fanda: „Ondro, pojď utočit proti těm čtyřem.“ Trojice Fanda, Míťa a Luděk stojí proti Edovi, Slávkovi, Vráťovi a Tomimu. Přibližují se a narážejí hrudníky do soupeřů. Prolnou pak do chumlu. Ten se pochvílí zpětně rekonstruuje na dvě opoziční řady.
- **obrana pozice** – Martin či Bořek hodili při hodině zeměpisu Vilémův sešit zpět Majiteli. K Vilémovi však nedolétl , ale spadl na záda Edy. Ten se nerozpakoval hledat důvod zásilky, vzal sešit a hodil je za sebe.

23.11.

- **předváděčka, prestiž** – Bořek a Pepík si hází s hopíkem. Pak přicházejí další kluci a házejí si v kruhu. Náhle upadl míč.
- **pozice** – Za utečeným míčkem se žene více kluků. Soutěž, kdo najde a získá míček. Vítězí Bořek, i když na dosah byl i Slávkovi.
- **předváděčka** - Nina má časopis TRNKY-BRNKY. Čte mi z něj vtipy.
- **polarizace pohlaví** - Pája strká Edu na Helenu. Eda se brání. Helena řeší ránou Pájovi.
- **pozice, obrana** – Martin vykřikoval: „Gita je republikánka.“ Tím, že tak to primadonu třídy označil, tlumil dosah nařčení, které kluci spojovali s ním.
- **pozice, předváděčka** - Pepík a Bořek hrají s hopíkem. Pepík kybicuje jak se má Bořek postavit. Do jejich předváděčky se vložili Slávek, Fanda, Luděk
- **pozice** – Slávek, Fanda a Luděk se snaží využít předváděčku spolužáků pro svoji image. Pokoušejí se hopík chytit. Nechtějí si s Pepíkem a Bořkem házet. Existují zde paralelně dvě odlišné hry.
- **pozice** – Tomi a Vráťa se perou. Jde o to, toho druhého položit na lopatky nebo snad jen přitlačit na zem. Luděk jim to odpočítává. Skóre, které není vyřčeno je 2:1 ve prospěch Tomiho
- **předváděčka, pozice** - Další přestávku zase Pepík a Bořek si házejí s hopíkem. Opět se trojice chlapců pokouší zmocnit se ho. Povedlo se. Slávek prchá s míčkem. Naznačuje, že ho někomu hodí. Nemůže se ale rozhodnout.
- **pozice, provokace, obrana pozic** - Pepík skáče na lavici a běží si pro míček. Slávek utíká, ale pak se náhle zastavuje a ukazuje, že má prázdné ruce. Luděk se nabízí, že ho má. Je –li dostižen, i on má prázdné ruce. V tu chvíli stojí Fanda u koše a klidně , rozvázně a významně hází míček mezi odpadky.
- **obrana, vyrovnání sil** –Pepík bere Fandův penál a hází ho do koše. Tento akt je akceptován. Není to chápáno jako neadekvátní. Hra se pak restrukturalizovala. Náhle je respektováno házení a olupování – *vlastně hra na třetího*.
- **provokace, polarizace pohlaví** – Martin: Luděk miluje Bořka. Luděk se ohradil: To si neměl říkat Martine!“ „Já to myslel ironicky.“ ustupuje Martin.
- **spojenectví** (intimita, experimentace) – Nina a Lada mají tajné obrázkové písmo, inspirované dějepisnou látkou. Písmo kopíruje českou abecedu. Znaky jsou však

nahrazeny obrázkem. První písmeno slova vyjádřeného obrázkem je pak klíčem k určení ekvivalentu. Např. obrázek koule vyjadřuje písmenko K. Dívky si tímto tajným písmem sdělují „tajné“ věci při hodině.

1.12.

- **předváděčka, pozice, spojenectví** – Fanda, Martin, Tomi, Vráťa a Slávek si dokola házejí s püllitrovou lahví od Dobré vody. Pak to Vráťa z malé vzdálenosti hodil na Mít'u se slovy: „Tak se taky zapoj.“
- **provokace, obrana** – Mít'a neví co s tím. Posléze to bere a hází to napříč třídou na Vráťu. Vráťa komentuje: „Tos teda přehnal!“ Celou situaci využívá pro svůj záměr Martin. Bere láhev a hází s ní na Fandu, asi ve snaze rozpoutat boj. Fanda, který je na rozdíl od Míti obeznámen s kontextem herní akce, bere láhev a dává ji Mít'ovi: „Já to nebyl“. Ale zpočátku i Mít'a se nechce zaplést více než se zapletl. Snaží se zavést nový kontext. Dělá, že pije, a pak pokládá láhev na neobsazenou lavici – neutrální území. Pak si to však náhle rozmýšlí a láhev letí na Martina. Láhev padá na zem. Martin ji kope k Vilémovi, který do té doby nebyl na hře zainteresován. Lahve si proto nevšímá.
- **obrana** – Martin to však nechce nechat být. Upozorňuje Viléma. Ten nohou odsouvá láhev od sebe. Je u Bořka, který ji dále odkopává. Láhev se ztrácí ze hry. Martin opět připomíná, že by měla být ve hře. Nalézá se u Vojtu. Ten ji na upozornění kopek Martinovi. Uvázla ale pod mýma nohama. Martin vše napravuje a posílá ji k Bořkovi. Ten toho má už dost, protože sleduje výklad: „Co to sem kopete!“ a láhev v tichosti mizí.
- **obrana** – v závěru hodiny se láhev našla u Olla. Když se chtěl posunout, narazil na ni. Zakopává ji tedy zpět k Bořkovi. Ten vrací, ale špatně míří. Láhev přistává u Paza, který sedí před Ollem.

-	-	Tomi	-	Vanda	Helena	Lada	Denisa
Luděk	Fanda	Mít'a	Slávek	Git	Kiška	Darina	Nina
Jako	Pája	Pepík	Bořek	-	-	Vráťa	MR
-	Olle	Vojta	Martin	DB	Vilém	-	-

- **předváděčka, pozice, námluvy** – Vilém píše časopis pro Fandu: Já Vám to dám, až si to Fanda udělá (vyplní kviz). Fanda však neměl zájem. Prohlížel si to pouze Bořek.
- **segregace** – Fanda, Slávek, Mít'a se odsunuli od Vráti do lavic naproti přes uličku. Vědomě ho nechali sedět samotného.
- **pozice, body na úkor cizince** – Do třídy vstupuje patrola- služba, aby napomenula kluky, že nemají rvát na chodbě. Karel: „Tak mi vyliž střevo.“ Olle a Pája dělají, že neslyší, odcházejí. Olle: Doufám, že teď nepřijde tlust'och. Já teď nemůžu utíkat.
- **pozice** – Tomi a Bořek se pošťuchují. Pošťuchování se mění v honičku. Bořek honí Tomiho pravitkem – **ztrestání** - Chytá ho do kleští, nemůže se vyprostit. Pak ho pouští, když pocítí převahu. Tomimu to ale nestačí. Opět pošťuchuje Bořka. Ten ho odhání – strká do něho. **Ztrestání** – Bořek hází Tomiho tašku do koše. Tomi se snaží o revanš a opět pošťuchuje Bořka.
- **polarizace pohlaví** - Mezi tím ovšem Helena bere Tomiho tašku a hází ji opět do koše. Na to Tomi beze slova jde pro svou tašku. Na oplátku přinesl Heleny a hodil ji do koše. Ta si ji vyndala, očistila od papírků, které se na ní přilepily a vrátila ji na místo.
- **pozice, sociometrie** – Pepík má hru „Bodování“ – boduje učitele a spolužáky a navíc jim přiděluje známky za chování 1-5. Z kluků je na tom nejlépe Luděk(18), pak Bořek (17), pak Eda (17). Z učitelů vede uč. TV.
- **polarizace pohlaví** – Helena škádlí Tomiho, že miluje Denisu. Na to jde Tomi k tabuli a píše: „Nemiluji Denisu.“ Reaguje Martin: A koho teda miluješ?

- **pozice** – Vráťa škádlí Tomiho. Pokřikuje na něj, že je E.T. a ukazuje na něj prstem. Tomi nereaguje. V zápětí začíná hodina.

7.12.

- **pozice, segregace** - Fanda k Martinovi: „Nechci abys za mnou seděl.“ Bere mu věci a pakuje ho pryč. Martin si sedá sám do druhé půlky třídy do poslední lavice. Pak provokuje Fandu **pozice** – Přesedá si do lavice šikmo za Fandou. Upozorňuje na sebe: „Fando, koukej, kam si sedám!“ Fanda se otáčí směrem k Martinovi a něco říká. Martin se pak vrací zpět.
- **pozice (nefér výpad)** - Martin se při hodině českého jazyka flusbrokem trefuje do spolužáků. Pepík však hraje s sebou. – **spojenectví** - Když ho Martin trefil, lehá si na lavici jako padlý.
- **pozice** – Karel se snaží si také vyrobit flusbrok, ale nemá tu správnou hlaveň. Jeho nemá rovná, zužuje se ne jedné straně. Papírky tam cpe, ale ony nelitají ven. Tak vše vzdává a tužku uvádí do původního stavu.
- **spojenectví** – Karel a Olle si pod lavicí řadí autíčka, tanky a vrtulníky
- **pozice** – Nina dělala při suplované hodině Lada nad hlavou zajíčka. Helena ji polochtala, aby jí v tom zabránila.
- **pozice** – Fandu honí Tomi, Vráťa, Martin. Když ho dohoní, všichni nejprve na něj útočí, a on jim rány oplácí. Po té se šťouchají navzájem. Pak ale zůstává souborová dvojice Vráťa versus Martin. Tomi i Fanda sledují. Fanda naznačuje, že Vráťovi podrazí nohy, pak to ale dělá Martinovi. Když je Martin zapřen s Vráťou, Fanda ho bere za kotníky a podtrhává mu nohy. Martin padá. **Nebrání** se však. Vstane, oklepe se a nic.
- **pozice, obrana vlastní pozice** – V zápětí Fanda narazil ze zadu Tomimu do zad. Ten všeho nechává a honí se s Fandou. Jak rozzuřený kanec se žene za Fandou. Když však doběhl za první roh, zastavuje a jde k Fandově lavici. Shazuje Fandovi věci na zem.
- **polarizace pohlaví** – Kryštof je od včerejška dalším žákem třídy. Kontaktuje se s dívkami: Gitou, Kiškou a Helenou. První dvě odcházejí. Zůstává Helena, která se s ním chlapsky šťouchá – **kontakt**
- **polarizace pohlaví, kontakt** – Helena s Kryštofem při hodině dějepisu spolu laškují. Ona mu bere sešit a tahají se o něj. Po napomenutí přestávají.

15.12.

- **pozice**- Helena hází tyčku z lízátko do koše. Netrefila se. Fanda: „Kolínská, uklid' to.“ Helena: „Uklidím.“ Jde bere Fandův penál a míří s ním na koš. Fanda: „Stejně nedáš.“ Helena hází, ale Fanda ránu vykrývá. Bere si svůj penál. Vráťa na Fandu: „Dej, já ho dám.“ Fanda však se svým penálem odchází. Na to Darina bere svoji dva dny starou mandarinku: „Já ho určitě nedám.“ Hází a dala. Má radost.
- **předváděčka** – Nina říká sprostý vtíp: „To je jen pro tvrdý chlapy.“ Pak se obrací na Kryštofa: „Víš jak se řekne polsky teplouš?“ ??? „Labužnik prdelovy.“
- **spojenectví** – Darina a Míša se bouchají pěsti do pěsti. Jakoby Darina něco Míše ukazovala. Míša uhýbá rukama, aby jí to nebolelo. Darina jí proto obtáčí ruce mikroténovým pytlíkem. Střídají se. Míša strefuje Darinu. Inovace – dívky se nestrefují pěsti té druhé, ale, trefují se do roztaženého mikroténového pytle s cílem, vyrazit jej druhé z rukou.
- **spojenectví, pozice** – Vilém hraje se svými kamarády: Bořkem, Edou a Pepíkem svou vlastní strategickou hru velice podobnou dračímu doupěti. Vilém sám je ve funkci Pána jeskyně, připravuje plánky a vede hráče polem. Do hry byl také přizván Fanda, o jehož náklonnost – **námluvy** – Vilém stál. Ten také vyrobil herní plán – pole – **vyrovnání pozice**- ale poté již o hru zájem neměl. Naopak Martin chtěl do hry vstoupit. Přijali ho dvakrát a poobakrát ho zabili (ve hře tohoto typu to nejhorší co se může hráči stát)

7.1.2000

- **spojenectví, pozice** – Kryštof a Vojta hrají ping-pong na lavici, síťka je penál. Učitelka zamezila slovy, že třída není tělocvična
- **segregace, pozice, polarizace pohlaví** – Pepík a Eda sedí za Helenou. Na začátku hodiny se odtahují od Heleny. Lavici sunou výrazně do zadu. Uvedou do pohybu i Mít'u a Lud'ka. Podobně inspirován se odtahuje i Martin, který sedí od Heleny šikmo přes uličku. Po napomenutí učitelkou přestávají. Martin to dodatečně komentuje: „Ono to tady smrdí.“
- **spojenectví, pozice, provokace** – Lada a Nina hrají Aj rom bibi- tleskáci hru. Vytvářely tak druhé komunikační pole přes pole mé a Kišky. Tak hlasitě skandovaly a tleskaly, že jsme se s Kiškou neslyšely.
- **spojenectví** – Vilém s Pepíkem a Martinem hrají Vilémovu strategickou hru

25.1.

- **spojenectví** - Vilém s Pepíkem, Bořkem, Martinem, Vráťou, Fandou a Edou hrají Vilémovu strategickou hru. Hrál i Slávek, ale ten se sám zabil, protože nechtěl již pokračovat ve hře.
- **předváděčka** – Helena má sešit s básničkami, který tvoří společně se 4 holkami a 2 kluky na letním táboře. Do školy přinesla, aby se pochlubila.
- **pozice, provokace** – Olle a Vojta se provokují. Shazují si věci. Po té Vojta strhl Olla na zem, jen to mlasklo. Ostatní kluci se tomu smějí. **obrana, odvěta** – Olle se snaží strhnout Vojtovi věci na zem, vyčkává na příležitost. Vojta však si své věci strhne. V okamžiku, kdy se Olle dotkl lavice, Vojta na něj vyskočil a drží ho. Olle se snaží vysmeknout.
- **pozice, spojenectví** – Vráťa a Slávek se plácají – dávají si babu. Vráťa komentuje: „Zvedám ruku – máš babu.“ Kupodivu se nemotornému Vráťovi podařilo Slávka zasáhnout. Slávek honí Vráťu. Přidává se šibal Martin. Oba plácají Vráťu. Vráťa naráží do Míti. Ten spontánně reaguje a navážno s ním hází na lavici. Zvoní, ale kluci pokračují v babě. Někdo plácl Mít'u, že má babu. Mít'a. „Ty debile, já nehraju.“ Ostatní však hrají. Přichází učitelka a posílá děti na místo. I na místě kluci si předávají babu. Nastavují paži a záleží na postřehu, kdy s ní včas ucuknou. To však nestačí, a protože učitelka zase odešla, hra eskaluje opět v honičku a plácání do zad.
- **pozice** – (další přestávka) YX: „Bořku budeš hrát bábu? Bořek: Ne. Slávek: Ty nehraješ na Martina a Vráťu? Tato věta vzbudila u kluků ohlas. Pája: „Já hraju.“ Jde k Slávkovi a plácne ho: „Máš ji.“ Slávek ji dal Lud'kovi. Ten ale rozkázal: „Vráťa ji má, ne Martin!“ Přesto kluci Slávek, Luděk a Vráťa prchají před Martinem. Nejprve běhají ve trojici, pak Luděk se osamostatnil a provokuje Martina, přibližuje se a uniká mu. **zviditelnění** -Pepík zanáší šum: Martin nemá babu, já mám babu. Sedí ovšem na svém místě. Nikdo jeho výkřiky nerespektuje. Tak Pepík vykřikuje: „Martin je baba. Martin je srababa.“ Přidává se Slávek, aby motivoval Martina k opětovné akci. „Martin je srab, srábek.“ Martin však už nemůže. Sedá si na lavici a jako jestřáb vyčkává. Luděk přichází a provokuje svou blízkostí Martina. Ten se dává opět do běhu, ale všichni mu utekli. Proto si Martin vybírá další oddechový čas. Lokty se opírá o Pepíkovu lavici (spojenectví). Luděk se přibližuje babě. Slávek ho varuje: „Lud'ku on tě chytí, já to myslím vážně. Varování bylo marné. Luděk dostal babu. Tomi je z toho překvapen: Lud'ku, co je?“ Pája odpovídá: „Míra šel do pionýra.“ Luděk si vybírá oddechový čas. Vráťa: Míra má babu, Míra je srab. Luděk vybíhá. Chce dát babu Mít'ovi, ten se však ohražuje: „Stojim.“ Běží dál a dává babu Slávkovi a ten Vráťovi. Martin se odhlásil ze hry: „Já nehraju.“ a svačí. Diváky jsou Pája, Olle a Mít'a. Akci sledují a komentují.
- **pozice** – v tu samou dobu se honí Vojta, Olle a Bořek. Vojta prchá před Bořkem. **zviditelnění** Pepík, když běží kolem jeho lavice, nastavuje Vojtovi nohu. Ten klopýtne. Dohnán Bořkem se perou.

29.1.

- **polarizace pohlaví, provokace** – Nina si dobírá Ladu: „Lada má ráda Kapavku (Karla).“ Lada ji vrací stejnou mincí: „A Nina Géčko.“ Na to se Nina obrací do pléna a vykřikuje. „Lada miluje Karla.“
- **pomyslné spojení** – Vojta si kreslí při hodině matematiky hru „Člověče poser se.“ Hraje se na způsob monopolů. Hru dynamizují klíčová místa, na kterých hráče čekají informace napsané na doprovodných kartičkách (např. „Dostal jsi průjem.“ Na kostičkovaný papír dělá značky hoď kostky, aby se hra dala hrát i bez šestihřanné kostky. Dole má nakreslen WC.S sebou má celý soubor podomácku vyrobených her či zajímavostí. 1. Tajné písmo, 2. Znamení zvěrokruhu, 3. Vlajka ČR, údaje o rozloze území, sousedních státech, horstvech, 4. Labyrint – náčrt prostředí v němž probíhá dobrodružství – podobné jako schéma, které kreslí Vilém, 5. Signalizace tělem – dorozumívání se na dálku, 6. Breilovo písmo vyrobené kružítkem, 7. Morseovka, 8. Otázky a úkoly – číselné řady, 9. Plán domu a bytu – opět možná inspirováno náčrt Viléma.

5.2.

- **námůvka, pozice, zviditelnění** – Eda odtahuje Fandovu židli i s Fandou. Tomi tomu opakovaně brání. Po této zábavě se Eda přátelsky baví s Fandou a Slávkem.
- **pozice, kontakt** – Martin vyprovokoval Slávka, Edu, Vráťu, Mítu a Fandu. Rozběhli se za ním. Na jejich straně byl i Tomi. Ten ale přihlíží. Martina dohnal Eda a jde s ním do potyčky.
- **polarizace pohlaví, zviditelnění** – Při stíhání Martina Helena se staví do cesty Fandovi. Ten ji za to odsekává něco ve smyslu, že je tlustá. Helena se na Fandu vrhla a škrtila ho. Nějaký z kluků pokřikuje na Fandu „Pošli jí přáníčko.“ (koresponduje to s nadcházejícím dnem Sv. Valentina)
- **spojení, pozice** – Vilém, Pepík a Bořek hrají pána jeskyně.
- **spojení, zábava** – při hodině matematiky, kdy se probírá osová souměrnost, učitel kreslí geometrický útvar v podobě autíčka. Kryštof zadání obkreslil z tabule do sítě kostičkovaného papíru v sešitě (jediný má tento sešit, který si přinesl ze staré školy). Kryštof se obrací na Vojtu: „Nezahraješ si loď?“
- **pozice** – Vráťa, Slávek a Fanda hrají babu. Slávek a Fanda utíkají a Vráťa je stíhá. Eda se postavil Vráťovi do cesty. Ten se s ním začal potýkat a vyhrál. **odveta, vyrovnání tenze** – Eda za ním běží a chce ho nakopnout.
- **pozice** – Slávek stojí a s rukama nad hlavou čeká, zda mu dá babu. Je tak připraven hned ji vrátit. To samé dělá i Fanda.
- **pozice, zviditelnění** – Pepík podrazil Vráťovi nohu, když utíkal za kamarády. Vráťa je z toho nepřítel. Vrhá se na Pepíka. Ten ho však bez skrupulí poráží.
- **polarizace pohlaví** – Denisa práská Fandu pravítkem po zádech, když běží kolem. Protože to Fandovi nebere rychlost, ani ho to nebolí, ani ho víc Denisa nezajímá, nechává bez povšimnutí.
- **pozice, vyrovnání sil** – Slávek dostihl Vráťu a předává mu mírným dotykem babu. Vráťa je však již naštvaný, protože je po celou dobu terčem. Utíká tedy za Slávkem a dává mu babu – perdu. Slávek mu to oplácí – dává babu opět mírným dotykem. Pak si ale uvědomuje nepatřičnost tohoto počínání a chce Vráťu ještě jednou pořádně udit. Po potyčce se Vráťa obrací na Fandu a dává perdu jemu. Je po zvonění a Fanda už stál na místě, tak teď neví odkud a proč přiletěla rána. **obrana** – Obratem tedy praštil Slávka. Slávek vrací Vráťovi. Přitom však vidí, že je Fanda naštvaný a dodatečně vysvětluje: „Já to nebyl.“ Já a dr. Rendl se smějeme. Odlehčeno, Fanda omluvu přijímá. Ještě když přichází učitelka, si kluci plácáním předávají babu. Zůstává u Fandy.

23.2.

- **polarizace pohlaví** – Kryštof sedí na místě Heleny. Helena vchází do třídy a volá na Kryštofa: „Vypadni!“ Kryštof vstává a s úsměvem kope do židle, aby se zasunula. **provokace** - Vojta na to reaguje: „Jdu se zeptat jestli máš šanci.“ Jde za Helenou a na něco se jí ptá. Helena neodpovídá. Vojta: „Mlčení znamená souhlas. Tak běž koupit srdíčko perníkový.“
- **polarizace pohlaví** – Kryštof píše dopis Darině, Podává papír Vojtovi: „Nechceš něco napsat Denise?“
- **pozice, provokace, námluvy** – Fanda honí Vráťu. Tomi se ochomýtl. Fanda dosíhl Vráťu a drží ho. Fanda se obrací na Tomiho: „Tomi, podrž ho.“ Tomi ho drží a Fanda naznačuje box (jako, že boxuje Vráťu). Vráťa puštěn a běží za Fandou. Tomi stíhá Vráťu a zezadu do něj boxuje jako před tím Fanda. Vráťa se ohražuje, aby mohl stíhat Fandu. Pak se ale náhle jeho míra trpělivosti se Tomiho útoky naplní a on zaútočí proti němu – **obrana** – boxují naplno. Fanda si hledá jinou zábavu.
- **mentorství, pozice** – Vojta a Kryštof se honí po třídě. Matěj narazil do Vojtu až se otřásla skříň. Fanda to komentoval: „Jste mentální.“ Koresponduje to s image obou nových členů třídy.
- **mentorství, spojenectví** – Mít'a shazuje Luďka se židlí na zem. Luděk se směje. Mít'a toto kaskaderství opakuje. Ozvala se veliká rána. Fanda na Luďka ironicky: „Seš mentální?“ Všichni se smějí.
- **spojenectví** – Vilém, Pepík, Bořek, Martin hrají strategickou hru.
- **pozice** - Fanda: „Doubek vypadá jako „hipís“. (DB: Kdo to je? Fanda: To je takový debil.)
- **předváděčka, námluvy** – Helena, Kryštof, Vojta a Tomi si přinesli do školy mobily. Prohlízejí si je a o přestávce ho Tomi půjčil Fandovi. Ten si s ním hraje.
- **pozice, provokace** - Fanda z ničeho nic vyběhl a strčil do Luďka. Ten ho začal na oplátku honit. Fanda běžel přímo na dveře kabinetu, neměl kam uhnout. V rychlosti roztáhl ruce aby se vzepřel o zárubně a neskončil na dveřích. Nepodařilo se mu to však. Učitel děti napomenul.

29.2.

- **pozice, spojenectví** - Mít'a, Vráťa, Slávek, Fanda a Tomi se natlačují na Fandu, který je rukama vzepřen o zed'. Snaží se odolat, aby nebyl přimáčknut ke zdi. Což se také posléze stává. Po chvíli se hráčská skupinka uvolňuje.
- **pozice, zviditelnění** – Fanda honí Bořka. Pepík Fandovi nastavuje nohu. Fanda zakopává. **obrana** - Následně bere Pepík pod krkem. Pepík se však nekompromisně a navážno bránil a ubránil. Naštvané Fanda, snad aby vše nevyeskalovalo ještě ve větší boj, přechází do řeči: „Já ti taky nastavím nohu, až za někým poběžíš.“ Fanda pokračuje ve stíhání Bořka. **pozice** – Vráťa hecuje a fandí Bořkovi. Vykřikuje: „Bořku, Bořku!“
- **pozice** – Bořek je ve křížku se Tomim. Fanda se rozbíhá a vráží do Bořka – ten ho obratem bere do kleští. Bořek uvolňuje. Fanda to zkouší podruhé, snaží se dát Bořkovi hned ruku pod krk, ale nevede se. Silný Bořek okamžitě zaujímá postavení a pod krkem zase drží Fandu.
- **spojenectví, zábava** – Kryštof a Vojta na sebe při matematice dělají opičky. Využívají i hru: „Táta Číňan.“ – prsty drží vnější koutky očí šikmo vzhůru. „Máma japonka“ – prsty drží vnější koutky očí dolů. „A já jsem se nepoved“ jeden prst šikmo vzhůru, druhý šikmo dolů.
- **pozice** – Konají se nájezdy na Bořka. Snaha jej zajmout. Ten se však vždy osvobozuje. (Komentář Fandy: Bořka ještě nikdo nepřepal. DB: A to jde, tolik na jednoho? Fanda: On to dovolil.)

- **pozice námluvy** – Martin se poměrně úspěšně napadl Bořka. Ten měl co dělat aby Martina setřásl. Martin pak opakovaně Fandu upozorňoval na svůj úspěch: „To jsem se na něj pověsil, co!“
- **polarizace pohlaví** – Nina natlačovala Helenu na hlouček bojujících chlapců. Ti to v zápalu boje neřešili. Helena se se smíchem ohrazovala.
- **polarizace pohlaví** – V hodině dějepisu měly děti zadáno ve skupinkách secvičit scénky, které by přiblížily život ve starém Řecku. Skupina Gity, Kišky, Dariny, Denisy dostala posilu – Kryštofa. Děti vymyslely hru inspirovanou Paridovým soudem. Héra (Darina), Afrodita (Gita), Athéna (Kiška) hovoří o Paridově soudu. Héra jej zpochybňuje a vytahuje se nad Afroditou. Tyto dvě se rozhodnou, že vítězkou bude ta, která dokáže ovlivnit život dvou smrtelníků. Athéna je má rozsoudit. Shlédnou na zem a vidí dívku (Denisu) a mladíka (Kryštofa). Obě bohyně střídavě vysílají k oběma paprsky lásky (Afrodita) a nenávisti (Héra). Denisa a Kryštof podle toho reagují. Možná naschvál se Héra odmlčuje a nechává působit svou sokyni Afroditu. Denisa okamžitě vypadává z role. Kryštof se k ní láskyplně blíží, zatím co ona couvá. Volá zoufale na Héru: „Dělej něco!“ Héra tedy vysílá paprsky. Při další kolizi to však Denisa nevydrží a vrazí Kryštofovi facku. Vše zachraňuje učitelka.

8.3.

- **pozice, spojenectví** - Tomi, Luděk, Mít'a, Kryštof, Fanda a Vráťa hrají fotbal s tenisákem. Hraje se na jednu branku. Tou je skříňka a prostor pod ní (stojí na nožkách). Bránu chrání jeden brankář, ostatní útočí. Kdo vsítí gól, ten střídá brankáře. **zviditelnění** - Přichází Martin, aby si taky kopnul, a pak zase herní prostor opouští. Kluci na chvíli desorientováni. Ale nijak tento okamžitý vstup nekomentují. Hra pokračuje i přes zvonění a doprovází ho hokejové uááá. Hra končí s příchodem učitele.
- **pozice, spojenectví**. Kluci zase hrají fotbal. Fanda je právě v bráně, Kryštof a Luděk útočí. Do hry se připojuje Tomi a Mít'a. Vráťa, který cítí, že není přijímán, se přímo hry neúčastní. **Zviditelňuje** se ale, možná **namlouvá** si je. Když uteče míč z hracího pole, běží pro něj. Je to vlastně závod s Kryštofem, kdo první míček dostihne. Vítězí Kryštof. Vráťa komentuje: „Á škoda.“ Po chvíli se to však Vráťovi povedlo. Nahrává dozadu útočníkům.
- **polarizace pohlaví** – Denisa a Darina je pozorují. Míček letí vzduchem. Darina ho chytá a hází proti zdi, co je brána. Vráťa: „Ženská jedna.“
- **pozice** - Vráťova role se zalíbila i Martinovi. Vráťovi se nelíbí a snaží se ho ze hry dostat pryč, nebo alespoň mít vedoucí roli mezi sběrači míčků. Např. nutí Martina k přihrávce: „Přihraj!“ Pro Kryštofa je ale Martin nepřijatelný. Když se Martin žene k míčku, jde pro něj i Kryštof: „Martine šáhni na to a ukopnu ti hlavu.“ Vráťa náhle na Martinově straně. Dráždí Kryštofa (přivandrovalce) a přihrávají si, aby to nedostal. Posléze se míčku Kryštof zmocňuje a hází s oslovením Fandy směrem k němu a bráně – **námluvy**.
- **spojenectví** – Vráťa se zase zmocňuje míčku a vzadu si s ním pohrává a přihrává Martinovi. Mít'a si jde pro míček. **námluvy** Po chvíli opět míček u sběračů. Martin tentokrát neoplácí Vráťovu přihrávku, naopak Vráťu odhání: „Uhni, já přihraju Fandovi.“
- **pozice, zviditelnění** – Pepík sebral míček. Neví se, kde je. Kryštof odhadl, že by ho mohl mít Martin, a vrhá se na něj. Pepík se směje a s převahou vrací míček. Kryštof v úžasu: „Tak tos byl ty?“
- **zábava** – Martin si vyrobil hru na principu kinematoskopu. Na přeloženém proužku papíru jsou nakresleny dvě postavy. Na vrchní části proužku má smutný panáček ruce podél těla, na spodním již mává zdviženou rukou rozesmátý. Do pohybu se hra uvádí namotáváním a odmotáváním horního lístku na tužku.

14.3.

- **pozice** – Fanda píchá do Edy při hodině češtiny.

- **zábava** – Vojta počítá při hodině češtiny peníze a hraje si s nimi.
- **polarizace pohlaví, obrana** – Kryštof rýsuje. Gita sedí na jeho lavici a drká, asi nechtě. Vojta vstává a prudce hýbe s lavicí, aby ji shodil. Darina: „Seš nějaký nervní?“ Na to si jde Kryštof sednout a pokračuje v rýsování. Gita teď naschvál drká.
- **spojenectví, pozice** – Lada a Nina házejí ohryzky do koše. Inspirovalo to i Slávka. Ten se k nim přidává. Vilém mění vše v **absurditu**. Přichází ke koši a vykřikuje: „Teď zas já. Postaví se nad koš a kolmo do něj upustí ohryzek. Zvedá ruce a volá hurá.“
- **pozice** – Pepík a Vilém zahazují na zem igelitovou fólii a zakopávají ji dozadu, kde sedím. Vracím jim to. Spouští se tak baba. Strkají to k Martinovi a Pepík dodává: „To je dárek od Santa Klause.“ Děti se smějí. Martin bere igelit do ruky a hází do zadu. a opakuje slova Pepíka, když měla takový úspěch. Bere to Karel, mačká to a pohazuje vedle lavice. Dále si igelitu nikdo nevšímá.
- **segregace** – Fanda a Míťa se v hodině matematiky separují od Vráti. Fanda: „Vrát'a má třetí stádium vratkovin.“ Hrají si, že je v karanténě, protože je nakažlivý. Učitel přichází k Vráťovi a kontroluje jeho práci. Míťa: „Učitel!! Už je ztracen“ Fanda: Ano už se nakazil vratkovinam.“ Luděk sedí vedle Vráti. Na to reaguje Míťa: „Luděk taky.“ Fanda: „Ten je už má dlouho, to je první přenašeč.“
- **obrana (satisfakce)** – Při fyzice si Fanda hraje s míčkem, který patří Martinovi. Učitelka zabavila. Proto Martin si bere Fandovo pravítko.
- **pozice, námluvy, vyrovnání pozice (štvanice)** – Kluci se míčkem vybíjejí. Bořek zasahuje Kryštofa, Fanda Pepíka, Slávek se minul, Bořek Martina, Fanda opět Pepíka, Kryštof Luděka do břicha, Slávek Fandu na nohy, Kryštof mířil na Pepíka, ale míček spadl do koše. Pepík ho odmítl vyndat, tak to udělal Kryštof. Martin zasáhl Fandu a má z toho radost. Kryštof to špatně snáší, nahrává míček Fandovi, i když dosud si kluci nahrávali. Fanda míří na Martina, ale netrefuje se. Zato Martin má míč a zas míří na Fandu. To kluci nesnesou a hra se mění v ubíjení Martina. Štvanice se účastní: Kryštof, Fanda, Pepík, Slávek.
- **kontakt** – Darina a Kiška se pošťuchují. Darina podává Kišce ruku se slovy: „Mír.“ Hned nato ji lochtá.
- **předváděčka** – Nina má sešitek s obrázky, které kreslila. Obrázky se vztahují k tématu Drákula. Toto téma zmínili v angličtině. Další obrázky se týkají zvířátek. Nina si se zalíbením obrázky prohlíží a komentuje: Ten udělám Ladě, ten se mi líbí.
- **pozice** – Martin honí Olla.
- **pozice, námluvy, zviditelnění** – Vrát'a honí Fandu, který ho vyprovokoval. Tomi mu v tom brání. Vrát'a je našťvaný.
- **pozice, kontakt** – Vrát'a a Fanda stojí ve dveřích. Fanda Vrát'ů podrbl pod žebry. Vrát'a jakoby čekal na Fandův podnět, nadšeně vybíhá za Fandou. **zviditelnění** Martin mu však nastavuje nohu. Vrát'a na chvíli vytržen a ohrazuje se. Fanda je ale zajímavější. V cestu mu tentokrát komplikuje Tomi. Vymaňuje se z jeho objetí a utíká za Fandou. Toho dohání u umyvadla, či spíše Fanda se nechává dohnat. Zápolí spolu. Další kluci (Tomi, Martin a další) si také přísazují. Není ale zřetelné kdo je s kým.
- **pozice, provokace** – Martin volá na Olla: „Sociální prase.“ a honí ho. S výkřiky „Pedofil, pedofil.“ se přidává i Pepík. Skupina proběhla kolem Edy, ten reaguje: „Pane, jel jste nepřiměřenou rychlostí.“ Martin stupňuje své provokace vůči Ollovi a nechává se inspirovat veršíkem Viléma: „Olle Ptáček mrdá hrášek.“ Karel se staví proti Martinovi a také vyvolává sprostý slogan: „Martin Mourek .....šourek.“ Olle to cítí asi jako vměšování do jejich hry a odráží útok: „Rabici (příjmení Karla), tkanici, panici.“
- **polarizace pohlaví** – Kryštof se snaží se dotknout, nebo dokonce plácnout Gitu po zadku. Vojta to pozoruje a žaluje na Kryštofa, vlastně upozorňuje na jeho akci: „Kryštof,

bacha!!!“ Kryštofovi se to zase povedlo a nahlas a vítězně volá: „Tři nula!“ Gita: Nemáte někdo něco tvrdýho.“ Hledá něco, čím by ho zasáhla.

- **spojenectví** – Fanda, Míťa, Tomi, Vráťa a Vilém hrají fotbal s gumou. Kryštof se připojuje, tím že ze strany, kam guma zalétla dává gól: „Gól!“ volá. Fanda ho sražuje: To byla tyč.
- **pozice** – Martin stíhá opět Ola. Vběhl ovšem přitom do herního prostoru fotbalu. Fotbal se na okamžik mění v hru na jelena. Poté se na něj Kryštof vrhá. Dokazuje svou převahu a Martin utíká pryč.
- **pozice, prestiž** – Být brankářem je chápáno jako privilegium. Luděk je v bráně a natřásá se – dělá opičky. Po něm v bráně Kryštof, který vsítil gól. Kryštof se snaží protáhnout své brankářství. Zahazuje gumu mimo hrací pole, i když všichni ostatní ho házeli hráčům. Kryštofovu přihrávku chytil Vojta, který nehraje, a vrací Kryštofovi přihrávkou gumu zpět. I jinak Kryštof odolává vsítní gólu. Fanda ho tedy nyní drží, aby mu mohli dát gól a tak se ho zbavit .

28.3.

- **polarizace pohlaví** – Kryštof si sedl vedle Denisy. Denisa: „Vypadni!“ Kryštof: „Máš čas?“ Kluci se smějí. Denisa ho mlátí a bere jeho tašku a hází mu ji pryč. Kryštof ji jde pro ni a dává si jí na své místo. Pak jde k Denise a škrť jí.
- **pozice, obrana** (satisfakce) – Luděk si sedl na místo Vráti. Ten ho vyhání, mlátí ho a nadává mu. Luděk se zvedá i s židlí u zadku a prchá před Vráťou. Vráťa si bere jinou židli a sedá si na své místo. Fanda na Vráťu za to našťvaný. Tak navrhuje aby vyhodily z místa Tomiho. To se ale nikomu nechce. A tak v lavici sedí pět kluků. Fanda volá na Tomiho, že ho chce Vráťa vyhodit. Na tento impuls Vráťa vstává a shazuje Tomovy věci z lavice. Toho využívá Luděk a sedá si na jeho místo. Vráťa je nepřičetný. Mlátí surově a opravdově nejprve Fandu a po té Ludka. Luděk vstává z místa: „Seš jako Kolínská.“ opakuje dvakrát. Kluci mu přízvukováním dávají zapravdu. Vráťa totiž překročil v komunikaci hranice hry, jeho emoce nedokázaly udržet komunikaci na pomezí hry a reality, tedy norem chování v dětské skupině. To bylo pro ostatní nepřijatelné a proto byl vyloučen. Po této satisfakci odchází Luděk o lavici dozadu. K němu si záměrně přisedá Tomi. (Od této chvíle Tomi programově pracuje na příležitostech, aby mohl s Ludkem sedět v lavici.)
- **spojenectví** - Fanda, Míťa a Luděk jdou hrát fotbal s tenisákem.dozadu. Hrají s přihrávkami. Náhle trefili Jana . **zviditelnění** – Karel úpí- hraje raněného. Luděk se tomu směje. Karel má radost. Míťu, Fandu a Ludka to inspirovalo k trefování se do sebe. Poté si o tom jdou povídat.
- **polarizace pohlaví, provokace, odvěta** – Vilém a Pepík píší na tabuli: „Eliška (zde vlastně Lada) má ráda divočinu.“ (jméno českého filmu, která právě přišel do kin). Na oplátku jim pochvíli Lada drží dveře a nechce je pustit do třídy.
- **polarizace pohlaví, zviditelnění** – Míťa, Fanda, Vráťa a Luděk hrají fotbal s tenisákem. Míč jim utekl k Nině. Ta jej sebrala a nechce jim ho dát. Fanda: „Dej mi ho Nino.“ Nina ho ale hází Lada. Fanda bere Nině penál. Lada se snaží hodit míč do koše-zásah. Vilém vybírá míč a hází ho Fandovi. Fanda vrací zástavu a hraje se dál fotbal.

11.4.

- **pozice, námluvy** – Kryštof: Fando, ty jsi ještě malý pírkó. Tomi: „A co jsi ty?“ Kryštof: „Já jsem velký pírkó, jsem starší než Fanda. To je třída samých malých pírek.“
- **spojenectví** - Míťa, Fanda, Slávek a Luděk tenisákem fotbal. Tomi přihlíží. **předváděčka** Luděk do hry vnáší tenisové údery lahví s pitím nebo smečuje jako při volejbalu. **vyrovnání pozic** V bráně Míťa už dvakrát vyrazil míč. Fanda hecuje Ludka: „Dej ho.“ Nedal. Fanda: „Ty debile.“ Luděk. „Fandulko, nesor!“ Fanda: „Hod' ho na hlavu Slávkovi.“ Luděk jednou hodil moc daleko, jednou moc blízko.

- **zviditelnění** – Vráťa nehrál. Počkal si na příležitost, aby vzal míč. Honí se s Fandou. Fanda mu míč bere. Vrací se do své lavice, sedá si a uklízí tenisák. Je naštvaný. Luděk přichází a bere z jeho tašky míč. Fanda: „Běž do prdele, Rolníku (příjmení Luďka).“ Luděk, to je nespravedlivý. Po chvíli Fanda vychládá: „Tak pojď hrát, Rolníku.“ **námluvy** - Tomi: „Můžu taky, Fando?“ Fanda: „Jo.“ Eda chce hned také hrát, ale je odmítnut, že už jich je moc. Vzápětí přichází Bořek, že bude taky hrát. Fanda: „Tak maximálně Bořek.“
- **námluvy, segregace** – Eda sleduje hru. Míček se přikutálel k němu. Je však z hry vytlačován. Pokorně prosí o kontakt: „Já si alespoň kopnu.“ Je ale odmítnut. Chvilí chodí okolo, sbírá outy. Nedokáže se však již zviditelnit, udělat ze svého sběračství herní roli. Pak odchází pryč ze třídy s Pepíkem nebo za Pepíkem.
- **pozice** – Do třídy z porady předsedů třídních samospráv se vrací Mít'a. Okamžitě bez ptaní se zapojuje do hry.
- **polarizace pohlaví** - Kluci škádlí Fandu a Helenu. Říkají, že ji Fanda chce líbat. Fanda se distancuje. Pak Luďka a Fandu nastrkávají na Kišku a Snad i Gitu
- **polarizace pohlaví** – Luděk vzal Kišce penál. Ona jej honí. Luděk hází Bořkovi, aby se ho Kiška nezmocnila. Bořek rozdává pastelky: „Jsem moc hodný, rozdávám pastelky.“ Dává Mít'ovi a Luděk na to: „To patřilo mně.“ Pak Karlovi, ale ten nechce. Tak Fandovi. Ten si dává pastelku mezi nohy jako ztopoření. Pak omylem jedna pastelka Bořkovi upadla. Kiška se naštvála „Bořivole, dej to sem.“ Bořek ani necekl, dal Kišce penál a pak vybrala ještě pastelky od Míti a Fandy.
- **pozice, segregace** – Kluci jdou hrát fotbal (Fanda, Slávek, Luděk, Bořek a Vráťa). Fanda: „Bořku je nás moc, vyhod' Vráťu.“ Ten ho začal vytlačovat. zatlačuje ho až k umyvadlu. Tam je Vráťa pošťuchován. Běží sem i Fanda a naráží do Vráti ramenem. Pak se vše mění v honičku. Vráťa se vymaňuje a honí Fandu. Slávek brání Fandovi v útěku, asi aby došlo k akci, boji tělo na tělo. Fanda stále v dobré náladě.
- **polarizace pohlaví** – Denisa a Kiška škádlí Martina. Shazují mu věci z lavice. **Obrana, odveta** – Martin hází Denise penál na zem. Denisa: „To's přehnal.“ a shazuje vše co dosud nasbíral ze země. Tak jí vzal židli, ona jemu odsunula jeho na Tomiho místo. Tomi přišel a viděl, že židle chybí u Denisy. Tak ji tam přesouvá. Taji odmítá, že je Martina a odesílá ji zpět ke Tomimu. Pak začal Martin šermovat s Denisou, Denisa pravítkem, on stočeným sešitem. Denisa měla zřetelně navrch, koketně se smála, zatím co Martin zuřil. Při šermu se Martinovi potřhal obal na sešitě. Jeho reziduum spadlo na Denisy lavici. Denisa to vrací Martinovi na lavici, ten zpět. Denisa Martinovi. Ten Slávkovi a Fandovi. Ti zase zpět. Přichází učitelka. Beru igelit k sobě. Slávek mi děkuje.
- **pozice** – Všichni jsou na chodbě kromě Míti, Fandy, Tomiho, Luďka a Vráti. Fanda vyzván, aby hráli. U umyvadla branka. Přicházejí Slávek a Bořek a přidávají se do hry. Fanda protestuje, že jich je moc. Fanda vyhání Bořka. Slávek říká, že taky nebude hrát, protože přišel poslední. Pořád problémy z místem. Mít'a navrhuje přejít do prostoru k topení. Fanda, že ani na novém místě to není dobré. Někdo navrhl hrát na chodbě. Jde se, ale Fanda rozhodl, že se nebude hrát s míčkem ale s víčkem od lahve. Pak se cosi děje o patro níž. Všichni kluci až na Mít'u to jdou pozorovat. Po chvíli Fanda a za ním Slávek a Tomi se vzdalují. Hrají pak fotbal ve čtyřech.

18.4.

- **pozice** – Kluci jdou hrát fotbal. Fanda nekompromisně: Budou hrát čtyři. Hrají Slávek, Luděk, Mít'a a Fanda. Dívají se Pepík a Bořek. Mít'a hru – zápas komentuje: „A Fukal.“ (přihrávka na Luďka) „To byl Siegl.“ (Slávek) „Tohle Soldát musel vidět.“ (Fanda) Do třídy přichází děti, co o přestávce bloumaly na chodbě. Mít'a navrhuje: „Končíme radši.“ Fanda to však nepotvrzuje, tak se hraje dál. **zviditelnění, provokace** Pája sleduje hru a náhle vyslovuje: „Čůrák Míra.“ Luděk: „Chceš něco?“ Luděk, Bořek a Pepík jdou Páju ztrestat. Zasouvají ho, jak sedí s lavicí na skříň a tam ho drží v zajetí.

- **pozice** – To co udělali kluci Pájovi asi viděl Olle. Pája si nedal pokoj a provokoval Boju. Volal nahlas to, co Helena napsala slovem a piktogramem na tabuli. Martin je . . . „Martin je spermie.“ Na to jde Olle k Pájovi a tlačí ho lavicí ke skříni, dost kruté, že Pája je celý červený a má na krajíčku slzy.
- **pozice, námluvy** – Kryštof se chce dostat do hry. Fanda ho však odmítá, že je jich už moc. Tak Kryštof bere míček ze hry a jde s ním k tabuli. Fanda za ním a bere mu míč.
- **polarizace pohlaví, zviditelnění** – Lada s Ninou s infantilním přízvukem dorážejí na kluky hrající fotbal: „Nech mě kopnout míšek.“
- **pozice** – Při matematice Pepík a Bořek si hrají s Bořkovým penálem. Pepík penál vyráží Bořkovi z ruky.
- **pozice, provokace, námluvy** (zpátečka) – Při matematice Martin si povídá polohlasem: „Bořek jeee“ Bořek se významně otáčí na Martina. Ten se opravuje: Bořek je mimořádněj. Pepík vyrovnává pozici: „On tě balí, Bořku.“ Bořek: „Ha ha.“ Pepík sbírá body pro sebe: „Ty nejsi teplej – má smůlu.“
- **polarizace pohlaví** – Kryštof št’ouchá Gitu na Martina.
- **pozice, předváděčka** – Vojta, Olle a Kryštof si hrají se zapalovačem, pálí roh žákovské knížky. Smějí se. Zapalovač učitelkou zabaven.
- **pozice, zviditelnění, obrana** – Při fyzice se Bořek se naklání přes Pepíka, aby si něco půjčil. Pája komentuje: „Bořku, to nevydržíš, to musíš s Pepíkem pořád.“ Bořek se otáčí a naznačuje, že mu vezme sešit. Protože je však hodina, nedovolí si to udělat.
- **předváděčka** – Nina má figurku z měkkého, pružného a lepivého plastu. Obludka má dlouhý ocas, za který se drží, když obludku po někom hází. Nina svou hračkou děsí holky.
- **polarizace pohlaví** – Kryštof si obludku půjčuje a hází ji po Darině. Ta se ohrazuje a odtahuje.

25.4.

- **pozice, spojenectví** – Fanda bere tenisák a volá na Mít’u. Jde dozadu třídy pinká či dribluje s tenisákem o zem. Připojují se Vráťa a Slávek. Protože svačí, spíše se ochomýtají kolem.
- **polarizace pohlaví** – Fanda náhodou kopl míč tak, že letěl kolem Petřiny hlavy. Fanda to okomentoval: „Dobrý!“ **obrana** – Helena bere míček a chce ho hodit do koše. Fanda jí něco říká. Ona mu odpovídá: „Idiote.“ Bere míček a prudce jej hází za tabuli. Jde pryč.
- **polarizace pohlaví** – Helena s pomocí trubičky z lízátká stříká vodu na Vojtu. Vojta to komentuje slovy: „Ty seš čůračka.“
- **pozice** – Kluci si házeli s Deli tyčinkou. Fanda viděl na zemi Deli tyčinku. Vzal ji a hodil ji po Ollovi. Fanda se domníval, že je Ollova a chtěl, aby si po sobě uklidil). Olle ovšem v zápětí trefoval Páju. Pája ji pak hodil zase na zem. Série se opakovala ještě dvakrát. Pak Olle řekl, že tyčinka je Páji a proto ji Fanda hodil po Pájovi. Pája zpět Ollovi, ale minul. Připojil se Slávek a hodil Deli na Páju. Zatímco z kraje byly rány mírné, teď v závěru jsou to pěkné perdy. Další rána se od Páji odrazila, tyčky se zmocňuje Olle a prudce útočí na Páju. **obrana** – Pája to už nevydržel a pln emocí se začal s Ollem prát.
- **pozice, mentorství** - Rvačka přilákala Vojtu. Zběsile skáče kolem válejících se chlapců. Hlavně u hlavy Páji, vypadá to nebezpečně, Pája se bojí, aby mu neskočil na hlavu. Fanda Vojtu odhání, ale marně. Pak se začíná s Vojtou prát. Načež končí rvačka Olleho a Páji. Fanda Vojtu porazil a odchází ze třídy na chodbu. I když Fanda vyhrál, nejednalo se o vítězství na celé čáře. Proto asi taky Fanda odchází, aby se tímto elegantním způsobem vyhnul **odvetě**. Vojta však po odvetě touží. Svléká si bundu a zůstává jen v triku a šust’ácích. Jde na chodbu za soupeřem. Fanda na něho nereaguje. Vojta přesto či proto naskakuje zezadu na Fandu. Fanda, který nečestný útok zezadu nečekal, ztrácí rovnováhu a padá na hlavu. Bolí ho to, jde si sednout na místo, hlavu drží v dlaních. Při prvním podnětu – otázce, co se stalo, rozbřečí se.

- **vyrovnání pozic** – Slávek jde za Vojtou a vyčítá mu, že je sraabárna někoho napadnout zezadu. Slávek ovšem se bojí, aby ho Vojta nenapadl. Při rozhovoru kontroluje vzdálenost mezi sebou a Vojtou, aby vzdálenost byla minimálně na délku natažené paže. Vojta zaujal obrannou pózu, že mu to nevadí a že Fanda je proti němu zaujatý již od rána.
- **polarizace pohlaví** – Kryštof číhá na Gitu, aby ji sáhl na zadek. Gita se ohrazuje. Darina strká do Kryštofa. Ten toto vměšování trestá herdou do zad. Darina neoplácí jen se pohoršuje.
- **spojenectví** - Kryštof na Vojtu: „Ammmejí, Ammmejí“ opakuje stále dokolečka. Vojta odpovídá taky jako přeskakující gramofon: „Kkkej, kkkej.“
- **polarizace pohlaví, provokace** – Helena a Vojta píší na tabuli. Do srdce napsali Olle + Vanda, a pod to (no kontroly). Pak Helena píše: Kryštof si honí péro. Kryštof na to: „Kolínská, jestli to nesmažeš, tak ti nacpu chloupky do prdele.“ Nějaký kluk: „Její nebo tvoje?“ **vyrovnání pozice** – Vojta jde a maže to. Kryštof pak volá na Vojtu: „Napiš tam: Kolínská je hubená.“

3.5.

- **předváděčka, spojenectví** – Darina a Kiška hrají na klavír Pro Elišku, jednou rukou. **polarizace pohlaví** – Fanda jde kolem a rozezní několik tónů mimo hranou skladbu. Tím se inspiruje i Kryštof – opakuje akci po Fandovi.
- **pozice, předváděčka** – Luděk přinesl do školy hakisák. Fanda, Tomi, Luděk a Mít'a si s ním kopají. Nikomu to nejde. I o další přestávce pokračují se seznámením se s hakisákem.
- **polarizace pohlaví** - Gita jde houpavým krokem k umyvadlu, kde kluci to zkouší s hakisákem. Míček trefil Gitu. Fanda opakuje ránu na Gitu, po něm i Luděk. Zatímco Fandovi to prošlo, Luděk je trestán. Gita ho bouchá lahví na pítí. Luděk se brání, vypadá to jako šerm. Gita udělala zásah do Luděkovy hlavy. Všichni se smějí, hra končí. Gita si konečně napouští vodu do lahve. Přiletí do umyvadla omylem míček. Gita ho bere a odstřeluje do koše. Luděk pobouřen, vyndává a očisťuje míček. Odmítá, aby se s jeho nadále hrálo. Hraje se tedy se Tomiho.
- **pozice** – Klukům to moc s hakisákem nejde. Vzájemně svalují vinu na druhého proč zase míček spadl na zem. Tomi se brání, že míček není směřován ne něj, Takže to není jeho vina, že přihrávku nevybere. Zato Luděk nepokrytě upozorňuje: „To je podle tebe na lavici, Tomi.“ „To Fanda nezpracoval, to bylo na hlavičku.“ Mít'a na Luděka: „No to bylo na tebe.“ Pak už je to jen talk show. Jde o to, kdo lépe argumentuje, že na někoho míček letěl, a proč ho nevybral.
- **pozice** – Existuje ještě jedna hráčská skupina s hakisákem. Olle, Pepík a Vráť'a. Olle ale Vráť'u ignoruje, i když se Vráť'a doprošuje: „Alespoň jednou naposled.“
- **pozice** – Kluci jdou zase hrát s hakisákem. Fanda si suverénně bere Tomiho hakisák. Ten se ohrazuje: „To je můj hakisák.“ Fanda nereaguje. Tomi tedy vše uvádí na únosnou míru: „Tak si ho půjčte. Ale bude s ním hrát jen Mít'a, Luděk, Fanda a Vráť'a. Ne Vráť'a ne, jen vy tři.“ Fanda na to: „Ti nejlepší.“ Mít'a se obrací na Páju, který sleduje hru: „Ty taky (budeš hrát)?“ Je to spíš potvrzení priority hráčů, protože Pája nemá odvahu se shodit.
- **zviditelnění** - Vráť'a chce asi hrát, nebo získat Fandovu pozornost. Ruší Fandu ve hře s hakisákem. Fanda ho odhání, honí se a pak šťouchají. Při běhu Fanda odstrčil Vojtovu židli, aby Vráť'u zdržel. Vojta hraje rozčileného, hájí svoji židli, sedá si na ni, aby ji chránil tělem
- **polarizace pohlaví** – Helena míří Ollovým hakisákem po Ollovi, Pájovi a Karlovi.
- **pozice, provokace**- Martin: „Pepíku, ty máš mezi nohama jikru? Pepík vyrazil a Martina honí. Martin utíká na chodbu, kde předpokládá ochranu učitelky.
- **předváděčka, vyrovnání pozic, diskvalifikace** – Fanda při suplované hodině komentuje svůj výkon v sešitě: „Jsem Gates /Gejts/ a bodygard.“ a Pepík mu odpovídá: „Jo, seš gejl!“

- **předváděčka** - Martin má flusbrok a střílí nazdařbůh po třídě při suplované hodině.

9.5.

- **spojenectví** – Vojta a Martin si prohlížejí špejlové jehly. Jeden poničili. Když si toho nikdo nevšiml a nic se neděje, přecházejí k papírovým tělesům. Vojta si s jedním pohazuje. Trefil s ním Martina. Ten těleso zvedl, položil na místo a odchází.
- **pozice** – Fanda se honí s Luděkem. Luděk ho stíhá, Fanda na chodbu, Luděk vyčkává u dveří. Fanda dlouho nejde. Luděk se tedy vrací na místo. **provokace** Tomi hází na Luděka hakisák. Luděk reaguje: „To jsi pojebal.“ a útočí na Tomiho. Přichází Fanda a Luděk se zase soustřeďuje na Fandu. Honí ho ven ze třídy. Tomi se ale nevzdává a utíká za Luděkem a trefuje se do něj hakisákem. Luděk dostihl Fandu, nalahá na něj, Tomi se přidává. Po vyvrcholení akce se zvedají a jdou všichni tři **společně** kopat s hakisákem.
- **polarizace pohlaví** – Kryštof vzal Gitě trenýrky na tělocvik. Oblékl se do nich. Gita zuřila. Pak si je Kryštof sundal a trenýrky lítají po třídě. Gita se jich posléze zmocňuje a strká je do pytle. Pytlem tluče Kryštofa. Kryštof jí pytel vytrhl a proto si jde Gita pro jeho batoh. Začíná se sjednávat výměna. Příchod učitele vše zrušil a uvedl do původního stavu. Gita pokládá batoh před Kryštofa a on jí pytel hází směrem k jejímu místu.
- **předváděčka** – Darina říká vtipy z pořadu TV Nova Zlatá mříž.
- **polarizace pohlaví** – Helena si sedla do lavice vedle Vojtu. Při matematice si je Kryštof dobírá: „Vy jste milenecká lavice.“ Helena: „Co si?“ Kryštof: „Manželská lavice, vy se určitě miluje te.“ Helena: „Žárlíš?“ Kryštof: Ja ne...“
- **pozice, provokace** – Pája na Pepíka: Když byl Pepík malej kluk, nosil péro šíp a luk. Pepík s úsměvem se brání a šťouchá do Páji. **vyrovnání pozic** Vojta na to reaguje: „Když byl Pája malej kluk vošoustával ....“ Inovovaná písnička má úspěch. Vojta proto přidává: „Když byla Kolínská malej kluk, nosila péro ...“ Helena se tomu teatrálně směje.
- **pozice** – Luděk, Míťa, těpi, Fanda a Kryštof hrají se Tomiho hakisákem. **polarizace pohlaví** – Míček spadl na lavici. Nina ho vzala. Tomi volal: „Co na to šaháš!“
- **pozice** – Kluci pokračují ve hře s hakisákem. Tomi na Luděka: Luděku, to si ještě mohl stihnout.“ Luděk: „Tak se tam běž postavit.“ odsekl odměřeně.

25.5.

- **polarizace pohlaví** – Když zvonilo, kluci přestali hrát s hakisákem. Lada si chce půjčit jejich hakisák, aby si ho prohlídla. Je Tomiho. Ten jí ho ale nechce dát do ruky. Přehazuje ji směrem k jejímu místu.
- **polarizace pohlaví** – Helena a Nina si jdou sednout do lavice před Martina. Martin bere Heleně židli se slovy: „Vypadni, smrdíš.“
- **pozice, provokace** – Martin: „Bořek píchá každého hakisákem.“ po chvíli „Fando já si do tebe zapíchám.“ Ani jeden nereagují.
- **pozice, polarizace pohlaví** – Olle, Karel a Vojta se honí a perou. Nina jde kolem: „Vy jste teplouši.“
- **polarizace pohlaví, zviditelnění** – Tomi chce hodit Luděkovi hakisák. Lada se staví mezi ně a snaží se hakisák odchytnout.
- **pozice** - Pak jdou kluci hrát: Fanda, Míťa, Luděk, Tomi a Slávek. Fanda se staví na Míťovo místo. Míťa ho vystrkuje pryč. Fanda se podřizuje, ale vše mění v žert – směje se události. Hraje se na DEBILA: komu míček spadne, je písmeno. Kdo sestaví celé slovo vypadává. Vítězí ten, kdo nejdéle vydrží. Fanda to nevybral a brání se: „Tohle nejde vybrat.“ Tomi: „Fandi jsi...“ Fanda opáčí - **obrana**: „Seš DE jako já. Tomi protestuje, Fanda se opravuje: Seš DE, já DEB a Míra DEBI.“ Po Debilovi navrhuje Tomi aby se sestavovalo slovo Rolník (příjmení Luděka): „Hrajem na Rolníka.“ Luděk se diplomaticky a účinně brání: „To je moc dlouhý.“ Fanda: Kóta (přezdívka pro Vráťu). Pak se hraje na Štětku. Připojuje se do hry Vráťa. **mentorství** -Fanda rozhoduje, kdo může a nemůže mít nový míč. Vráťovi to přijde nespravedlivý. Pak potrestán, že mu Fanda nový míč

nedovolí: „Seš Š Vráťo, nový nejsou.“ Vráťa se rozčiluje. Fanda: „Nehraješ.“ Vráťa odchází a něco říká Mít'ovi.

- **pozice, provokace** – Olle na Martina: „Martine ty houmlesy.“ Martin: „Ty prasochlívku. „Ty Grebeničku, komunisto.“ Olle: „Ty fašistická svině.“
- **pozice** – Martin nakukuje do třídy. Vojta a Olle na něho čekají a dávají mu na obličej mokrou houbu na mazání tabule.

7.6.

- **předváděčka, pozice** – Gita, Kiška, Denisa, Lada, Darina jsou u klavíru.“ Lada hraje jak jsi krásné nevinátko, Darina Pro Elišku a Kiška Dajanu.
- **polarizace pohlaví** – Míša chodí s Fandou. Fanda napsal dozadu na Kišky třídní fotku „s láskou Tvůj Fáňa Sopka. Míša má list papíru. Jedna strana je pomalována srdíčky a v některých z nich je napsáno: I LOVE Franta.
- **spojenectví** – Gita počítá, kolik Kiška namalovala srdíček na papír. Do každého spočítaného dělá tečku. Přihlíží Darina.
- **polarizace pohlaví** – Po rozhovoru o vztahu mezi Kiškou a Fandou se stočila pozornost na ostatní ve třídě: Gita: „Slávku, koho miluješ?“ Slávek: Ladu, tu miluju. Lado! a dělá uchvácený postoj.
- **polarizace pohlaví** – Nina píše na tabuli Gita + Vráťa. Gita nesouhlasí a protestuje, ať to smaže. Vráťa přišel k tabuli a smazal své jméno, pak Gita sebe. Nina pokračuje v psaní na tabuli: Martin + Helena. Martin to jde smazat. Eda se přidává a znovu píše to, co Martin smazal. Martin se ohrazuje: „Helena?!“ Ještě Pepík se přidává a variuje: Martin + Denisa, a pod to Eda + nedopisuje.
- **polarizace pohlaví** - Martin asi na oplátku provokuje Ninu. Má na přívěsku na klíčkách okřídlenou lebku. Říká, že je pod její ochranou. Lebku strká Nině pod nos a ještě jí říká, že je komunista. Na to ho Nina honí nejprve s mokrou houbou, pak s napřaženou rukou. Slávek volá: „Martin se bojí holky.“
- **pozice** – Kluci : Fanda, Pepík, Luděk a Bořek hrají s hakisákem do kroužku stojí a přihrávají si. Jde jim to již podstatně lépe.
- **předváděčka** – Kryštof jezdí po třídě na skateboardu. Skateboard patří Tomimu.
- **provokace, pozice, polarizace pohlaví** – Kryštof se houpe v bocích, vysazuje pánev a zpět. Po něm to dělá i Martin. Ostatní zachovávají dekorum a nijak nereagují.
- **pozice** – Bořek, Pepík a Fanda, kterým hra s hakisákem jde nejlépe, hrají, kdo udrží míček nejdéle ve vzduchu (než spadne na zem). Kolikrát dokáží vykopnout míček, aniž by jim spadl na zem.
- **polarizace pohlaví** – Při zeměpisu je Denisa zkoušena u tabule. Slávek na ni z místa volá: „Deniso, chceš se mnou chodit?“ Denisa se jen usmívá.
- **polarizace pohlaví**. Denisa napsala Pepíkovi na fotku: I not love Denisa. Vzbudilo to velký rozruch. Pepík to všem ukazoval. Když jsem se Denisi ptala, proč to tam napsala tak řekla, že se Pepíkovi nelíbí. Když jsem se zeptala na její názor na ně, vytřeštila oči a řekla „Ten skrček?“
- **předváděčka** – Konec hodiny zeměpisu. Někdo říká: „Končíme.“ Eda a Mít'á současně: „Jdeme na pivo!“ (Slogan z reklamy na Budvar)

17.6.

- **polarizace pohlaví** – Slávek si sedl vedle Gity. Gita si sedla až na samý krajíček lavice, aby byla v co možná nejmenším kontaktu s Slávkem. Když při dějepisu dostali úkol do dvojic, Gita spolupracuje spíše s holkami, co sedí za ní. Učitelka napomíná: „Jenom dva se mohou domlouvat, jen dva to mohou dělat spolu.“ Třída propadá v hurónský smích.
- **pozice** – Vilém, Kryštof a Olle co sedí ve druhé třetí a čtvrté lavici u dveří po sobě hází hakisákem. Rána na Viléma, ten odehrál obdobně prudkou na Kryštofa.

- **polarizace pohlaví** – Hra vadí nevadí – Flaška. Hráli 16.6. Při suplované hodině hráli Nina, Fanda, Martin, Slávek, Darina a Denisa hru vadí-nevadí alias flašku. Hrdlo lahve ukazovalo, kdo dává úkol komu a na koho. Např. Martin dal Darině úkol pohladit Slávka po vlasech. Tuto hru hráli údajně ještě jednou. Poprvé ji hrála celá třída
- **polarizace pohlaví** - Protože si sesedli do dvou lavic, sedli si kluci na místa dívek, které chyběly. Vašek seděl na místě Lady, Martin na místě Gity a Slávek na místě Kišky. Fanda a Martin se údajně přeli o to, kdo si sedne na místo Gity (nebo vedle Slávka?). Ještě druhý den oslovovali spolužáci kluky jmény dívek, na jejichž místa si sedli.
- **polarizace pohlaví** – Vašek si při angličtině (práce ve dvojicích) sedá vedle Gity, Kiška chybí. Darina: „Vašku, ty jsi nevěrný Kišce.“
- **polarizace pohlaví** – Darina si chce půjčit Tomovo pero (Tomi sedí za ní). Karel: „Darina sahá Tomimu na pero.“ Gita: „To je propiska.“ Míťa: „On sám říkal, že je to pero.“ Přichází Tomi: „Darino, co si mi udělala s mym perem?“ Darina se smíchem: „Prohlížela jsem si ho.“ Tomi: „Ty jsi mi ho opotřebovala.“
- **polarizace pohlaví, pozice** – Při matematice Fanda opět sedí vedle Gity. Drží oba lehký distanc. Gita je natlačená na Darině a i Fanda je židličkou na druhé straně lavice směrem k oknu.

24.6.

- **sociometrie, pozice** – Příbuzenská síť.

Denisa – nejstarší, pravá máma + Vilém – rozvedený manžel			
dcera Gita – matka i otec	syn Božek + manželka Lada	jednovaječná dvojčata (19 let)	
		adoptivní d. Darina + nutí ji do sňatku s Ludškem	adoptivní s. Míťa
syn Slávek	děti – jednovaječná dvojčata		
	Pepík	Kiška + snoubenec Fanda	
		budoucí syn Vráťa (ale Kiška ho zatím nechce	

Další role: Nina a Vanda – bodygardi. Eda- pes „Edík“ – Kříženec Pražského krisařika a irského vlkodava. Martin – černá ovce rodiny

Do rodiny nepatří: Tomi, Kryštof, Vojta, Olle, Helena, Pája a Karel.

- **předváděčka** – Nina namalovala karikatury učitelů. Ukazuje je spolužákům.

ZÁVĚREM

Text sleduje, v návaznosti na předchozí ročníky, změny v typech a struktuře herních aktivit. Je zřetelné, že v šesté třídě došlo k dalšímu posunu. Dětské formalizované hry jen okrajově zasahují komunikaci dětí ve třídě. Používají-li se, mají často ironizující náboj. Dominantního postavení v repertoáru herních aktivit zaujímají hry bez předem daného herního scénáře (hry bez uvozující scény, která hráče informuje o vykročení z reality).

Tato skutečnost, skutečnost, že v těchto hrách není zřetelně určená hranice mezi realitou a světem hry (jako) umožňuje dětem intenzivněji zatahovat hru do komunikace v rámci své skupiny. Vznikají, nebo přesněji řečeno jsou čitelnější různé stereotypní reakce na podněty, které vyvstávají v průběhu záměrné i spontánní komunikace dětí. Uplatňování „herních“ stereotypů či naopak rezignování na ně koresponduje s společenským postavením dítěte ve skupině.

LITERATURA

Bartoš, František: Naše děti. Brno 1888.

Bittnerová, Dana: Dětské hry v sociální komunikaci skupiny dětí. In: PSŠE: 4. třída. Příloha závěrečné zprávy o řešení grantového projektu: „Žák v měnicích se podmínkách současné školy. Praha 1999, 32 s.

Bittnerová, Dana: Transmise dětských formalizovaných her v herním repertoáru dětské skupiny. Český lid, 86, 1999, s. 310-324.

Bittnerová, Dana: Realita hraní dětských her. In: PSŠE: 5. třída. Příloha závěrečné zprávy o řešení grantového projektu: „Žák v měnicích se podmínkách současné školy. Praha 2000, 25 s.

Doubek, David: Pravý život s příklady ze třetí třídy. In: PSŠE: 3. třída. Příloha závěrečné zprávy o řešení grantového projektu: „Žák v měnicích se podmínkách současné školy. Praha 1998, 19 s.

Frolec, Václav: Dítě a tradice lidové kultury. Brno, Blok 1980.

Caillois, Roger: Hry a lidé. Praha, Nakladatelství studia Ypsilon 1998.

Huiziga, Johan: Homo ludens. Praha, Mladá fronta 1971.

Kučera, Miloš: Láska v jedenácti a dvanácti. Pedagogika 44, 1994, č. 1, s. 68-76.

Kučera, Miloš: Pojmy pik a baba v dětské hře. In: Sborník příspěvků z VI. konference České asociace pedagogického výzkumu. České Budějovice 1998, s. 222-224.

Kučera, Miloš: K problematice hry: příklad pubertální třídy. Lidé města 1, 1999, s. 3-28.

Mareš, Jiří, Křivohlavý, Jaroslav: Komunikace ve škole. Masarykova universita, Brno 1995.

Pospíšilová, Jana: Folklor a život dětí. In: Sirovátka, Oldřich a kol.: Město pod Špilberkem. Brno 1993, s. 110 – 122.

Pospíšilová, Jana: O hrách a zábavách dnešních dětí. In: Národopisné studie o Brně. Brno 1990, s. 172-184.

Scheufler, Vladimír: Dětské skupiny. In: Stará dělnická Praha, Praha Academia 1981, s. 139-143.